

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Domácí násilí jako sociálně-patologický jev a možnosti edukace veřejnosti v oblasti jeho trestně právního řešení

Vypracovala: Pavlína Kršková
Vedoucí práce: Mgr. Alena Toningarová

České Budějovice 2015

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Nové Bystřici dne 10. dubna 2015

.....

Pavλίna Kršková

PODĚKOVÁNÍ

Můj velký dík patří mému příteli a rodině za jejich trpělivost a podporu. Také bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Aleně Toningarové za odborné rady.

ANOTACE

Bakalářská práce je v teoretické části zaměřena na popis znaků, příčin a forem domácího násilí, charakterizuje oběti, pachatele a důsledky domácího násilí. Praktická část se zaměří na případové kazuistiky a zkušenosti pracovníků organizací zabývajících se danou problematikou. Cílem práce bylo sestavit materiál, který by přispěl ke zvýšení povědomí o tomto závažném problému.

Klíčová slova

Domácí násilí, týrání, oběť, pachatel, syndrom týrané ženy, důsledky domácího násilí.

ANNOTATION

The theoretical part of my Bachelor thesis focuses on how to recognize signs, causes and types of domestic violence. It describes victims, perpetrators and consequences of domestic violence. The practical part of my thesis focuses on case reports and case experience of workers in organizations dealing with the issue. The goal of this thesis was to compile and present data and information so they would contribute to raising awareness about this serious problem.

Keywords

Domestic violence, bullying, victim, offender, Battered woman syndrom, result of domestic violence.

Obsah

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Domácí násilí	10
1.1 Definice a vymezení pojmů	10
1.2 Znaky domácího násilí	12
1.3 Formy domácího násilí.....	13
1.4 Příčiny domácího násilí.....	15
1.5 Vývoj násilného vztahu.....	17
2 Pachatel domácího násilí	19
2.1 Muži jako násilné osoby.....	20
2.2 Ženy jako násilné osoby.....	21
2.3 Děti jako násilné osoby	22
3 Oběti domácího násilí	23
3.1 Ženy jako oběti.....	23
3.2 Muži jako oběti	24
3.3 LGBT jako oběti	24
3.4 Děti jako oběti.....	25
3.5 Senioři jako oběti	25
4 Důsledky domácího násilí	27
4.1 Psychologické důsledky	27
4.1.1 Syndrom týrané ženy.....	27
4.1.2 Posttraumatická stresová porucha	29
4.1.3 Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte	29
4.2 Fyzické důsledky.....	30
4.3 Sociální důsledky	31
5 Pomoc obětem domácího násilí	32
5.1 Domácí násilí a legislativa	32
5.2 Prevence domácího násilí.....	41
6 Shrnutí teoretické části	45
II. PRAKTICKÁ ČÁST	47
7 Cíle a zaměření praktické části	48
7.1 Stanovení cíle	48
7.2 Metoda a technika sběru dat.....	48

7.3	Charakteristika výzkumného vzorku.....	49
7.4	Výzkumné otázky.....	49
7.5	Průběh rozhovorů a zpracování získaných dat.....	49
7.6	Instituce výzkumného šetření.....	50
7.6.1	Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím, Diecézní charita České Budějovice – pracoviště Tábor.....	50
7.6.2	Bílý kruh bezpečí – pracoviště České Budějovice.....	52
7.6.3	DONA linka.....	54
7.7	Vyhodnocení rozhovorů.....	56
8	Shrnutí praktické části	59
9	Závěr	67
	Seznam literatury	69
	Seznam příloh	71

ÚVOD

„...manžel přišel do koupelny, povalil mě na zem, sedl si mi na břicho a kolena mi dal na paže. Pak mi začal plivat do obličeje a sprostě nadávat. Mlátil mě pěstmi do hlavy, strkal mi prsty do vagíny, tahal mě za bradavky. Chyt mě za vlasy a musela jsem koukat, jak mu stojí penis. Křičela jsem o pomoc, ale nacpal mi do pusy noční košili a brutálně mě znásilnil...“ (záznam z výpovědi poškozené v trestní věci vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích - pobočky v Táboře).

V současné době je téma domácího násilí velice aktuální a zvláště partnerské násilí se dostalo do popředí zájmu odborníků. Domácí proto, že se neodehrává nikde ve společnosti nebo na veřejnosti, ale vždy v domácím prostředí *za zavřenými dveřmi*. Je jím obecně chápáno takové jednání, které u jednoho z partnerů způsobuje strach. Násilí si každý dokáže představit jinak, v tomto případě se jedná o jakoukoli formu agresivity vůči jiné osobě, nejčastěji fyzického rázu.

V minulosti bylo napsáno již nespočetně prací souvisejících s tématem domácího násilí. Ovšem z tohoto důvodu jsem si uvedené téma nezvolila. Samozřejmě je mnoho dostupné literatury, která se k této problematice váže, ale ani to nebyl důvod mé volby. Prvním důvodem bylo vzrůstající povědomí o uvedeném problému v širší veřejnosti a snaha médií o tomto problému objektivně informovat v souvislosti s jeho správným a včasným řešením. Domácí násilí již není pro veřejnost tabu a také na oběti domácího násilí se nahlíží v jiném světle. Jsou vytvářeny nové právní úpravy směřující k ochraně oběti, vznikají specializovaná pracoviště poskytující pomoc obětem domácího násilí. Druhým a rozhodujícím důvodem při výběru tématu bylo také to, že pracuji u Krajského soudu v Českých Budějovicích - pobočky v Táboře jako vedoucí trestního oddělení. Při výkonu svého zaměstnání se setkávám s případy domácího násilí, které vyústily až k podání trestního oznámení a následnému řešení před soudem. Dalším důležitým hlediskem byla má do jisté míry osobní zkušenost, kdy jsem se ve svém bývalém partnerském vztahu necítila dobře a s nadsázkou říkávám, že jsem byla obětí psychického násilí. Jak říká poučka u fyzického násilí – *jedna facka ještě nic neznamena, ale může to být začátek domácího násilí* – tak i já jsem cítila, že nechci žít život v urážkách a ponižování, které by do budoucna mohly přerůst v domácí násilí

jakéhokoli druhu. Ve chvíli, kdy jsem byla kvůli maličkosti nazvána *blbou krávou*, které *se válí mozek po zemi*, jsem přemýšlela, zda je tato forma komunikace mezi partnery obvyklá. Ovšem omluvila jsem chování svého tehdejšího partnera a tiše trpěla ještě další dva roky ve společné domácnosti se spoustou urážek. Jediné, co jsem věděla, bylo to, že kdyby mi dal facku, tak okamžitě odejdu. Ovšem neuměla jsem si nastavit mez, přes kterou jsem nechtěla nechat přejít urážky a stále jsem si říkala, že obdobné chování je asi ve všech vztazích, i přes to, že jsem vyrůstala v harmonické rodině.

Moje práce je z větší části zaměřena teoreticky. Bude se zabývat domácím násilím páchaným především na ženách, přičemž ostatní ohrožené skupiny zmíním pouze okrajově. Vymeším v ní pojmy související s domácím násilím, jeho znaky, příčiny a formy, které tento jev provází. Popíši vývoj násilného vztahu a také se budu zabývat charakteristikou oběti a pachatele domácího násilí. Zmíním psychologické, fyzické a sociologické důsledky domácího násilí. Uvedu, jak pomoci obětem domácího násilí z hlediska legislativního, tak z hlediska preventivního.

V praktické části se zaměřím na rozhovory s vybranými pracovníky organizací zabývajících se danou problematikou. Budou provedeny tři rozhovory, které budou následně vyhodnoceny. Uvedu také praktické zkušenosti orgánů a organizací, které se domácím násilím zabývají nejenom z hlediska trestně-právního, ale i preventivního. Získaná data a informace by měly přispět k vytvoření souboru rad a doporučení sloužících jako edukační materiál pro širokou veřejnost k problematice domácího násilí. Dále budou doporučeny i další možnosti informovanosti veřejnosti k dané problematice i prostřednictvím médií.

Cílem práce je poskytnout ucelený pohled na problematiku domácího násilí se zaměřením na možnosti výchovy v oblasti jeho trestně-právního řešení a přispět tak k většímu povědomí o tomto velice závažném problému.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Domácí násilí

1.1 Definice a vymezení pojmů

Definice **domácího násilí** doposud nebyla přesně vymezena, ale obecně platí, že „domácí“ je proto, že se násilí odehrává za *zavřenými dveřmi* bez přítomnosti veřejnosti.

Samotné **násilí** je chápáno jako „*úmyslné použití či hrozba použití fyzické síly nebo moci proti sobě, jiné osobě, proti skupině či komunitě, a to síly (moci), která má, nebo s vysokou pravděpodobností bude mít za následek poranění, smrt, psychickou újmu, poruchu vývoje či osobnosti*“ (Haškovcová, 2004, s. 13). V případě domácího násilí je přesnější uvést, že to jsou všechny formy násilí, jak fyzického, tak psychického, ekonomického, sexuálního a sociálního, které jsou kterýmkoli členem domácnosti zaměřeny vůči jinému členovi domácnosti, a pro které je charakteristické opakování, dlouhodobost a zvyšování intenzity násilí.

Mluvíme-li o **oběti** domácího násilí, pak jí rozumíme osobu týranou, tedy ohroženou. Naproti tomu **pachatel** domácího násilí je osoba, která týrá, tedy osoba násilná.

Týrání se týká osob blízkých a jiných žijících ve společném obydlí. Soudní praxe pod tímto pojmem rozumí zlé nakládání s osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří (může jít o bití, pálení či jiné tělesné poškozování, ale i psychické a sexuální násilí, vydírání nebo zneužívání, vyhrožování, nucení k ponižujícím úsluhám, k žebrotě nebo činnostem, které týranou osobu neúměrně fyzicky nebo psychicky zatěžují apod.).

Společným obydlím se dle zákona rozumí byt nebo jiný prostor sloužící k bydlení a prostory (příslušenství) k nim náležející – byty, ale i rodinné domky, obytné chaty, hotelové domy, ubytovny, vysokoškolské koleje apod., tedy veškeré prostory sloužící k bydlení. Neklade se důraz na vedení společné domácnosti, ale jen na faktický stav společného bydlení, ať už jeho důvodem je jakýkoli titul – vlastnictví nemovitosti,

nájemní či podnájemní vztah i faktické společné bydlení na základě rodinných i jiných vztahů.

Agresivní chování lze vymezit jako porušení sociálních norem, omezující práva a poškozující živé bytosti a neživé objekty. Jde např. o omezování, poškozování, ničení, bití a nadávky. Pojem **agresivita** označuje tendenci k násilnému chování a **agresí** se rozumí reálný projev chování, který mívá charakter násilí (Vágnerová, 2004, s. 757).

Příčiny vzniku agresivity dle Vágnerové, 2004, s. 758 závisí na shromáždění různých vlivů. Člověk má vrozené dispozice k agresivnímu jednání. Sklon k agresivnímu chování se rozvíjí učením, není tedy závislý pouze na dědičnosti, ale může vzniknout i v důsledku poškození centrální nervové soustavy, duševní choroby či vrozené poruchy osobnosti, užívání psychoaktivních látek, vlivu prostředí a také aktuální situaci a stavu jedince.

Dalším neopomenutelným pojmem je **viktimologie**, tedy věda, která je součástí kriminologie, a zabývá se osobností oběti trestného činu, rolí oběti v odhalování trestného činu, způsoby jak pomoci obětem či jak se vyhnout poškození trestným činem. Viktimologie se zajímá o oběť jako o zdroj informací o trestném činu potřebných k jeho odhalení a objasnění, zkoumá vztah oběti a pachatele a samotný proces viktimizace a roli oběti při vyšetřování a soudním procesu. Viktimologie také zkoumá chování a prožívání těch, kteří se stali obětí a působí v oblasti prevence. Výše zmíněný pojem **viktimizace** označuje proces, kdy se z potencionální oběti stává oběť skutečná. Potencionální obětí rozumíme osobu, která se ještě nestala obětí trestného činu, ale u níž díky jejím vlastnostem nebo chování existuje nadprůměrné riziko, že se jí může stát, což lze označit termínem **viktimnost**. Je to tedy soubor předpokladů k tomu, aby se jedinec či skupina osob stala obětí trestného činu (Čírtková, 2004, s. 111).

Vývoj domácího násilí

O domácím násilí se z pohledu teoretického i praktického hovoří asi 40 let. Zpočátku bylo násilí vnímáno pouze jako „rodinná“ záležitost, kterého se dopouští výhradně muži na ženách. Postupem času se tento přístup změnil a dnes již víme, že nejsou ohroženy jen ženy, ale také muži, děti, senioři.

V České republice se problematice domácího násilí věnovala jen velmi malá pozornost, byla spíše přehlížena. Před rokem 1989 se o domácím násilí na veřejnosti vůbec nemluvalo. Převažoval názor, že to, co se děje doma mezi manželi či ostatními příbuznými, je soukromá věc každého člověka a nikdo nebyl ochotný se zapojit do jakéhokoli řešení. V té době ani neexistovala žádná právní norma, která by postihovala pachatele domácího násilí. Média nijak o tomto problému neinformovala a ani samotní sociální pracovníci nebyli nijak v této oblasti vzděláni. První organizací, která na problém domácího násilí narazila, byl Bílý kruh bezpečí.

Relativně nový způsob řešení domácího násilí je zakotven v zákoně o Policii ČR č. 273/2008 Sb., v podobě institutu vykázaní, kdy od 01.01.2007 je policie oprávněna, zjistí-li, že se v daném případě jedná o domácí násilí, násilnou osobu ze společného obydlí vykázat. Policisté při posuzování a odhalování domácího násilí a zvažování uložení institutu vykázaní používají jednu z pomůcek a to speciální metodu SARA DN (viz příloha č. 3). **Institut vykázaní** nelze vnímat jako sankci, ale jako preventivní reakci na nebezpečné chování násilné osoby, která spočívá v mimotrestní rovině. Toto opatření činí stát, nikoli ohrožená osoba.

1.2 Znaky domácího násilí

Za domácí násilí považujeme takové jednání, pro které jsou typické 4 definiční znaky. Aby se jednalo o domácí násilí, musí být naplněny všechny tyto znaky současně. Pokud jeden z nich chybí, nejedná se o domácí násilí a věc může být šetřena pro porušení jiného zákonného ustanovení, např. ublížení na zdraví, omezování osobní svobody aj. Dle Ševčíka, Špatenkové a kol., 2011, s. 38 jsou znaky popsány následovně:

Mezi první znak patří **opakování a dlouhodobost**. Domácí násilí není záležitostí krátkodobou a jednorázovou, tedy jedna facka ještě neznamena, že je osoba týraná, ale takové chování může svědčit o počátku vzniku domácího násilí. Domácí násilí má určitou historii a vývoj. Platí zde přímá úměra, tedy čím déle násilí trvá, tím jsou horší následky pro oběť.

Dalším nezbytným znakem je **eskalace**, tedy stupňování násilného jednání od urážek přes psychický teror a snižování lidské důstojnosti oběti až po fyzické násilí. V počáteční fázi je věc často bagatelizována a oběť jednání svého tyрана omlouvá a doufá, že se nic podobného nebude opakovat. Ovšem intenzita útoků stále roste, až se dostane do fáze, kdy převažuje fáze agrese nad fázemi klidu. Zde je již bezprostředně ohrožen život oběti.

Neméně podstatné je také **jasné a nezpochybnitelné rozdělení rolí**, protože vždy je jasně daná role osoby ohrožené a osoby násilné a nelze je nijak změnit.

Velice důležitým znakem je také **neveřejnost** a to z toho důvodu, že násilí probíhá za zavřenými dveřmi zpravidla bez přítomnosti svědků. Jednotlivé útoky se však mohou vyskytnout i na veřejnosti.

1.3 Formy domácího násilí

Existuje 5 forem domácího násilí, jak popisuje Ševčík, Špatenková a kol, 2011, s. 47, které se mohou vyskytnout samostatně a zároveň se mohou prolínat. Vždy mají ale společný cíl a to získat moc a udržet si plnou kontrolu nad druhým.

Nejlépe identifikovatelná forma násilí je **fyzické násilí** a to i přesto, že se pachatel snaží násilí směřovat na místa, která nejsou na první pohled vidět, protože jsou skryta oblečením. Podlitiny může objevit některý člen rodiny či lékař při preventivní prohlídce nebo hůře rovnou při urgentním příjmu týrané osoby po fyzickém útoku tyрана. Nejčastěji se objevuje v podobě fackování, pálení, kousání, kopání, škrcení, vytrhávání vlasů, bití, strkání, ohrožování střelnou zbraní, kdy je vždy cílem ublížit, zastrašit, přivodit bolest, zranění a fyzické utrpení či přímé ohrožení života a zdraví. Je tím pádem nejzjevnější a nejhrubší formou domácího násilí. Jsou zde evidentní stopy po užití takového násilí, které zůstávají na těle oběti, jako jsou krevní podlitiny, oděrky, otevřené rány, fraktury či popáleniny.

Další formou domácího násilí je **násilí psychické**. Tato forma je druhým nejčastějším typem násilí. Nejsou zde žádné viditelné stopy po násilí, jako je tomu u

předchozí formy, ale o to horší má psychické násilí dopad zejména na sebeúctu (postoj k sobě) a sebevědomí týrané osoby (vědomí své vlastní hodnoty). Je obtížně prokazatelné, jelikož některé jeho podoby mohou být dokonalým způsobem propracovány do sociálně přijatelných forem. Projevuje se ve formě nadávání, kritizování, ponižování, zastrašování, zákazů, obviňování, důsledné kontroly činnosti oběti, vydírání, zesměšňování atp. Psychické násilí může mít podobu neverbální (např. rozstřihání oblíbených věcí) a verbální (nadávky, urážky, ponižování, zakazování atd.). V konečné fázi může dojít k úplnému rozpadu osobnosti oběti.

Mezi formy domácího násilí patří také **ekonomické násilí**, které spočívá v tom, že je oběti omezován přístup k finančním prostředkům, pachatel nepřispívá na společnou domácnost a na děti a chce mít absolutní kontrolu nad všemi příjmy a výdaji. To vše má za důsledek, že oběť si nemůže dělat věci sama bez partnerova vědomí a tím pádem hůře činí opatření k případnému opuštění domova kvůli nedostatku finančních prostředků.

„Psychické a zejména ekonomické a sociální násilí je typickým rysem zejména mezigeneračního a transgeneračního násilí, tj. násilí dětí či vnuků vůči svým rodičům a prarodičům.“ (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 51).

Neopomenutelnou formou domácího násilí je **sociální násilí**. Touto formou násilí pachatel znemožňuje oběti kontakt s rodinou a přáteli. Sleduje každý krok oběti od kontrolování telefonu po zjišťování kde a s kým se oběť sejde a co tam bude dělat. Často se vyskytují zákazy, příkazy a vyhrožování. Oběť svého partnera omlouvá, postupně se stahuje ze sociálních kontaktů a odmítá věřit narážkám svého okolí, že by mohlo být něco špatně. V poslední fázi sociálního násilí oběť často pociťuje strach a stydí se.

V neposlední řadě je nutné se zmínit i o **sexuálním násilí**, jehož výskyt je zaznamenán nejčastěji mezi partnery. *„Můžeme jej vymezit jako nedobrovolný sexuální kontakt jakéhokoli druhu, resp. jako jakoukoli situaci, kdy je jedinec nucen podílet se na nežádoucích, nebezpečných nebo ponižujících sexuálních aktivitách.“* (Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 51). Nemusí se vždy jednat o uspokojení sexuálního pudu. Sexuální násilí je často směřováno k ponižení, pokoření a podrobení oběti.

Všechny formy domácího násilí jsou úzce spjaty s vydíráním, nátlakem, vyhrožováním sebevraždou a dalšími činy, které ovlivňují chování oběti ve všech vývojových fázích násilného vztahu.

Vydírání a nátlak je použití násilí či pohrůžka násilí, kdy oběť je donucena něco vykonat. U každé z forem násilí se projevuje jinak. Při fyzickém násilí hraje velkou roli pohrůžka ublížením na zdraví, u sexuálního násilí je to například donucení oběti k pohlavnímu styku, při ekonomickém násilí musí oběť odevzdávat násilníkovi veškeré své finanční prostředky atd. K vyhrožování sebevraždou se uchylují násilníci v případě, že se bojí o ztrátu své oběti, resp. mají strach, že od nich týraná osoba odejde a oni nad ní ztratí moc ovládat ji.

1.4 Příčiny domácího násilí

Od počátku 70. let minulého století, kdy byl fenomén domácího násilí uznán jako celospolečenský problém, bylo popsáno několik teorií vysvětlujících vznik partnerského násilí. Doposud však nebyly příčiny jednoznačně zjištěny a tato otázka zůstává stále otevřena. Vznik partnerského násilí popisují v níže uvedených teoriích Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 27.

Teorie sociálního učení – Albert Bandura vychází z toho, že hlavní vliv na vývoj dítěte má primární rodina. Každé dítě se naučí vzorec chování právě z rodiny a v průběhu života napodobuje pozitivní, ale také negativní model chování. Ve vztahu k násilnému chování platí, že přihlížení násilí v primární rodině má modelující efekt pro pozdější násilné chování jedince a je tedy pravděpodobné, že pokud jsou děti svědky násilí, budou i ony násilné ve svých vztazích. Podle Gellese se ženy vyrůstající v násilných rodinách učí přijímat a tolerovat násilí a zároveň ho očekávají ve svých partnerských vztazích.

V roce 1967 popsal Martin Seligman fenomén naučené bezmocnosti. Nejprve prováděl pokusy na psech. Zjistil, že pokud bude psy opakovaně vystavovat elektrickým šokům, tak nebudou schopni najít únikovou cestu, propadnou apatii a demotivaci a na

elektrické šoky si zvyknou. Poté byla naučená bezmocnost aplikována na řadu oblastí lidského chování, jako např. deprese, domácí násilí, drogová závislost. Podobně jako zkoumaní psi se mohou týrané ženy naučit, že jakákoli jejich snaha jim stejně nepomůže před násilím. Tím pádem přicházejí o schopnost předvídat, že jejich chování může mít vliv na celou situaci a tedy, že mohou i z násilného vztahu uniknout.

Sociálně psychologické teorie – Tato teorie popisuje silný emocionální závazek mezi obětí a násilníkem, tzv. traumatické spojení, které značí silné citové pouto rozvinuté mezi dvěma lidmi, kdy jeden z nich je zneužíván, bit, přerušovaně týrán nebo zavražďován druhým. Upevňování vzájemného vztahu mezi obětí a násilníkem vzniká v tu chvíli, kdy oběť získává negativní sebehodnocení, neumí být nezávislá a zvyšuje se potřeba přítomnosti násilníka a násilník rozvíjí potřebu udržení kontaktu s obětí. Následný růst napětí, prožívání trauma při násilí a usmiřování má za příčinu vytvoření silného traumatického spojení mezi obětí a násilníkem, které zapříčiňuje, že žena zůstává v násilném vztahu. Jelikož není násilí přítomno neustále, protože přichází i fáze klidu, žena má tendenci násilí podceňovat či úplně ignorovat a myslí si, že má situaci opět pod kontrolou.

Podobně popisuje traumatické spojení tzv. Stockholmský syndrom. V tomto případě jde o vznik hlubokých sympatií mezi rukojmím a pachatelem. Vzniká ve chvíli, kdy je záměrně ohrožován život zajatce, ale není únoscem zabit. Úleva, která nastane, se projevuje v silném pocitu vděčnosti a zároveň strachu zajatce vůči únosci. Oběť poté začne pachatele vnímat jako hodného člověka, někdy i jako zachránce. K diagnostikování Stockholmského syndromu musí být splněny čtyři podmínky:

- Pachatel vyhrožuje oběti zabitím a oběť vnímá výhrůžky jako uskutečnitelné.
- Život oběti je závislý na rozhodnutí násilníka.
- Jediný pohled na situaci je možný prostřednictvím pachatele, protože oběť je od okolí izolována.
- Oběti je ze strany pachatele projevován určitý stupeň laskavosti.

Jelikož situace týraných žen splňuje všechny výše uvedené podmínky, může se Stockholmský syndrom rozvinout nejen mezi neznámým pachatelem a obětí, ale také mezi obětí a pachatelem, kteří se znají.

Teorie osobnosti – Hlavním názorem je, že příčiny násilí tkví v povahových zvláštlostech násilné osoby, tedy např. v užívání návykových látek, alkoholu či zvýšeném stresu, to vše v kombinaci s osobnostními charakteristikami násilné osoby. Nejčastěji se násilí na svém partnerovi dopouštějí extroverti (člověk impulsivní, bez zábrán a osvojení sociálních rolí), neurotici (úzkostný člověk, u kterého úzkost spouští deviantní reakce např. násilí, cítí se neuznaný svým okolím a nechce být odmítán jako člověk) a psychotici (člověk bezstarostný, trpící halucinacemi, bezcitný, projevující se antisociálně).

Teorie stresu – Stres, tedy z psychologického hlediska stav nadměrného zatížení či ohrožení jedince, působí na všechny členy rodiny. Právě rodina je místem, kde se hromadí více závažných stresových situací, než u jiných skupin. Pod vlivem stresu se tedy rodina stává zranitelnou, dostává se pod tlak a tím se zvyšuje pravděpodobnost výskytu násilí. Stresující události působí na každého člena rodiny individuálně. Pro někoho je nezaměstnanost, nemoc či finanční problém rutina, pro dalšího neúnosná situace. Stejně tak každý vnímá jinak svatbu, narození dítěte, rozvod, odchod do důchodu či smrt.

Feministické teorie – V 70. letech minulého století se díky ženskému hnutí dostal problém týraných žen do popředí zájmu veřejnosti. Feministické teorie považují násilí na ženách za výsledek nerovnováhy sil mezi muži a ženami ve společnosti. Ženy byly v minulosti nuceny k podřízenosti mužům, což je omezovalo v jejich možnostech a vystavovalo mnoha formám zneužití. Za hlavní příčinu týrání žen považují feministické teorie snahu mužů o získání a udržení kontroly a nadřazenosti s potřebou ukázky síly.

1.5 Vývoj násilného vztahu

Stejně jako má domácí násilí pevně dané znaky, má také svůj základní vývoj. Jedná se o systematické jednání pachatele zaměřené k dosažení svého cíle, které má za následek postupnou změnu psychiky oběti v jeho prospěch. V následující části bude popsán Model 3 N podle Ševčíka, Špatenkové a kol., 2011, s. 82.

Model 3 N

1. fáze namlouvání – Zde si pachatel svou oběť skutečně namlouvá. Chová se, jak nejlépe umí, aby dokonale zapadal do představ ženy o ideálním muži, a skutečně se mu to daří. Kupuje drahé dárky, často nosí ženě krásné květiny, je pozorný, milý atp. Přes tuto všechnu dokonalost již ale oběti nevidí ostatní projevy chování pachatele, jako je silná žárlivost a první pokusy o sociální izolaci.

2. fáze napětí – Jedná se o bod zlomu, kdy oběť zažije první silnou reakci pachatele. V tuto chvíli neví, co se stalo s tím pozorným mužem a je tím pádem zmatená. Oběť pachatele omluví, protože ten začne obhajovat své chování, omlouvat se a slibovat, že se nic podobného již nikdy nestane. Oběť uvěří a poté již není daleko k překlenutí do fáze násilí.

3. fáze násilí – V této fázi je již oběť plně ovládnutá pachatelem, který řídí celý její život. Oběť si nechává vše líbit, snaží se maximálně pachateli vyhovět, a proto dělá vše pro to, aby byl násilník spokojený, ale to se jí nikdy nemůže podařit. Za obranný mechanismus při domácím násilí lze považovat např. obhajobu násilníka či maskování stop po fyzickém násilí. V této fázi si oběť již plně uvědomuje, že se ocitla v bludném kruhu domácího násilí a snaží se z něj vymanit, někdy i pomocí nejposlednějšího řešení a to sebevraždy.

2 Pachatel domácího násilí

Je obtížné vysvětlit, proč se některé osoby chovají násilně a jiné ne. Násilí nemá pouze jednu příčinu, vždy se jedná o soubor různých vlivů, jak již popsáno výše v kapitole Definice a vymezení pojmů.

Za násilnou osobu považujeme toho, kdo používá manipulativní techniky, s cílem udržet moc a kontrolu nad životem oběti. Má nedostatek empatie, navenek se chová mile a komunikativně, doma se z něj stává despota. Velkou roli zde hraje nerovné postavení mezi násilníkem a obětí. Násilník má nad obětí zjevnou nebo nevysslovenou (obětí nepřiznanou) převahu. Je to právě násilník, kdo určuje pravidla, co smí on a co nesmí oběť.

Na počátku vztahu je těžké rozpoznat rizikové chování partnera, z něhož se může později rozvinout násilí. Partneři jsou do sebe zamilovaní a proto často přehlížejí signály, které naznačují sklony k násilnému chování. Pro průběh vztahu s násilnou osobou je typické, že mezi partnery se neustále střídá období vzrůstání napětí a násilí a období omluv a usmiřování. Klidné období odrazuje oběť od odchodu. Opět začne věřit, že se partner změní. Ten ovšem stupňuje své násilné chování a oběť se tak postupně stále více začíná stávat na násilníkovi závislá.

Varianty agresivního chování dle Vágnerové, 2004, s. 771:

- Agresivní chování může být reakcí na neuspokojení různých potřeb a agresivní chování může fungovat jako prostředek k odreagování, pokud člověk nedospěl k uspokojení těchto potřeb.
- Postupné zvyšování sklonu k agresivitě mezi členy malé izolované skupiny vzájemně závislých lidí, zejména tehdy, jestliže ji není možné opustit (internát, vojna).
- Agresivitu také zvyšuje omezení osobního prostoru (pokoj, čas strávený sám se sebou, rodina, parta). Člověk má tendenci lidi kolem sebe členit na přátelské a cizí. Současně má sklon nedůvěřovat odlišnosti a řešit potencionální ohrožení zvýšenou agresivitou.

- Celkem běžná a relativně tolerovaná je agrese užitá v obraně. Jde o situaci, kdy člověk při obraně důležitých hodnot použije násilí. V tuto chvíli se cítí být v právu, a proto se nemění jeho vztah k sociálním normám.
- Další variantou násilí je pomsta. Zde již nejde o odvrácení nebezpečí, ale o změnu pocitu poškozeného, kdy vyrovnává vzniklou škodu symbolicky.
- Agrese jako kompenzace, tedy jako zdroj náhradního uspokojení, např. v oblasti potřeby seberealizace apod. Touto variantou se nechá vysvětlit chování, které násilníkovi zdánlivě nic nepřináší (vandalismus, šikana). Člověk má potřebu něco dokázat. Chce, aby po něm něco zbylo jako důkaz jeho existence. Násilí a ničení je jedním ze způsobů fiktivního ovládnutí světa, jež má za cíl potvrdit hodnotu vlastní osobnosti, když toho nejde dosáhnout jinak.

2.1 Muži jako násilné osoby

Chceme-li charakterizovat násilné muže, pak dle Ševčíka, Špatenkové a kol., 2011, s. 71, se domácího násilí častěji dopouštějí muži, kteří:

Vyrostli v násilné domácnosti. Muži byli buď sami v dětství obětí násilí, nebo byli svědkem domácího násilí mezi rodiči, případně mezi pro ně významnými osobami.

Jsou silně majetnickí a žárliví. Tito muži jednají agresivně, pokud mají pocit, že by jejich partnerce (matce, dceři) mohl nějaký muž věnovat pozornost. Příčiny k žárlivosti většinou neexistují. Ženy nejsou schopny je přesvědčit o své nevině. Muži je neustále kontrolují. Sledují je na WC, prohlíží jim poštu, odposlouchávají jejich telefonní hovory.

Vyznávají „tradiční“ hodnoty a rozdělení genderových rolí. V tomto případě muži věří, že jako hlava rodiny jsou nadřizení ženě a proto mají právo ji bít.

Mají násilnické sklony a tím pádem přijímají násilí jako přijatelný způsob řešení problémů. Často ubližují domácím mazlíčkům, milují zbraně, věnují se střelbě nebo bojovým sportům.

Vykazují problematické sexuální chování a sex vnímají jako akt moci, přičemž si posilují dominanci a nadřazenost. Rozhodně se nejedná o projev lásky k ženě, spíše preferují perverzní sexuální praktiky.

Mají „dvojitou tvář“. Na veřejnosti vystupují jako milí a starostliví manželé a otcové a doma se z nich stane agresivní, vulgární a vzteklý despota.

Chovají se jako malé dítě. Bývají pasivní, závislí a touží, aby o ně bylo pečováno. Následně toto své chování vnímají jako slabost a mají na sebe vztek. Hněv na sebe sama pak přenáší do fyzického útoku na své blízké.

Nejsou schopni převzít odpovědnost a ze svých činů obviňují druhé: *Nebyl bych takový kdyby... mě neprovokovala, uvařila pořádnou večeři atd.* Takoví muži obvykle nevěří, že by jejich násilné chování mohlo mít nějaké negativní důsledky, protože věří, že bít svoji ženu je normální a oni to dělají jenom proto, že k tomu byli vyprovokováni.

2.2 Ženy jako násilné osoby

Ženy mohou jako násilné osoby figurovat ve všech formách domácího násilí. Tato oblast je velmi málo prozkoumána, protože muži se neradi přiznávají, že se stali oběťmi domácího násilí ze strany jejich ženy. Ženy nejčastěji používají verbální násilí, ale není výjimkou také fyzické násilí, použití zbraně, ničení majetku, vyhrožování, sexuální násilí a obtěžování. Nejčastěji jsou však ženy zmiňovány jako násilné osoby v souvislosti se selháním pečující role, např. o seniory či handicapované.

Mezi první pokusy o zmapování domácího násilí na mužích patří výzkum z roku 2005 Domácí násilí – násilí na mužích a seniorech. Šetření (Buriánek a kol., 2006, cit. podle Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 68) ukázalo, že násilné ženy jsou ve značné míře žárlivé, což vzájemně souvisí s nadměrnou kontrolou muže a omezováním jeho sociálních kontaktů. Ženy také zneužívají alkohol či drogy a projevují se agresivně i na veřejnosti. Ženy jako násilné osoby vyhrožují a používají nejrůznější formy psychického nátlaku.

Násilné chování žen se dříve rozdělovalo na dvě roviny a to ženy útočící v sebeobraně a ženy, které násilnou osobu zabijí. Tato teorie byla později vyvrácena a bylo dokázáno, že ženy neútočí pouze v sebeobraně nebo v reakci na násilí mužů. Útoky žen proto není radno podceňovat. Jako zbraň mohou použít věci, které mají zrovna po ruce, např. rozpálenou žehličku, kuchyňský nůž, vařící vodu apod. Ženy mužům nejčastěji způsobí modřiny, oděrky, škrábance, vyražení zubů nebo zranění smyslových orgánů. Avšak způsobují mužům i psychická zranění, která jsou mnohem horší než tělesná zranění.

2.3 Děti jako násilné osoby

V tomto násilném vztahu stojí většinou silnější proti slabšímu. K prvním neshodám dochází zpravidla v pubertě, kdy si dítě snaží vybudovat postavení v rodině a hájí své, i když ne vždy zcela správné, názory. Děti za to, že názory rodičů jsou špatné a zastaralé. Začínají fyzicky dospívat a tím roste jejich sebevědomí. Proto není výjimkou fyzické napadení rodičů v silném afektu při hádce, kdy se dítě snaží prosadit svou pravdu. Děti i vnoučata v době zvýšené potřeby peněz, např. při drogové či jiné závislosti, citově vydírají a vyhrožují sebevraždou a použitím fyzického násilí rodičům či prarodičům, prodávají zařízení domácnosti. Opakovaně si dospívající potomek týráním a vydíráním vynucuje nepřiměřené výhody, peníze nebo drahé věci spíše na rodiči v neúplné rodině, kde většinou matka nemá potřebnou autoritu ani spojení ve výchově. Role agresora však není závislá na věku, proto může probíhat v kterémkoli věku dítěte, potažmo již dospělého (Gjuričová, Kocourková, Koutek, 2000).

Domácí násilí ovšem může mít svůj počátek i v době péče o seniora, kdy jsou potomci přetíženi při této činnosti, nezvládají ji a tím pádem se dostávají do stresové situace, kterou ventilují právě násilím. Častěji jsou pachateli ženy než muži. Může poté docházet k rozbíjení pomůcek důležitých pro seniora, odpírání vody, jídla, léků či předávkování léky aj. Pečovatel také může být na seniorovi ekonomicky závislý či může být psychicky narušenou osobností. I v tomto případě hraje důležitou roli zkušenost pečovatele s domácím násilím v dětství.

3 Oběti domácího násilí

Násilí se převážně děje mezi mužem a ženou v partnerských vztazích z důvodu dokonalé znalosti druhé osoby, jejích slabých stránek a citlivých míst. Jsou zde však i další ohrožené skupiny, které je neméně významné zmínit. Jedná se o muže, LGBT (zkratka pro gaye, lesby, bisexuály, transsexuály a transgenderové osoby), děti a seniory. Tyto osoby budou níže popsány dle Ševčíka, Špatenkové a kol., 2011, s. 91-130.

3.1 Ženy jako oběti

Jak jsem již uvedla v úvodu bakalářské práce, budu se nejvíce zabývat domácím násilím vůči ženám, jelikož tyto jsou nejčastějším terčem domácího násilí. Ze statistik vyplývá, že se z celkového počtu týraných jedná až o 95% týraných žen ve věkovém rozmezí 31 až 40 let. Vzhledem k tomu, že se násilí odehrává ve většině případů v domácím prostředí, stává se, že se o něm nikdo zvenčí dlouhou dobu nemůže dozvědět. Pokud se to přeci jen nezúčastněné osobě podaří, oběť svého násilníka omlouvá s tím, že má partner špatnou náladu, je rozhněvaný, opilý, unavený či projevy násilí minimalizují a popírají. To vše působí na oběť jak psychicky, tak fyzicky, odráží se to na její osobnosti, která se postupně začíná měnit a narušují se mezilidské vztahy mezi ní a jejím okolím.

Týranou ženu lze charakterizovat jako ženu s nízkou sebeúctou, sebevědomím a přesvědčením, že si takové chování ze strany partnera zaslouží. Týrané ženy omlouvají jeho jednání, stydí se vyprávět o svých zkušenostech, jsou materiálně a silně emocionálně závislé na partnerovi, věří v partnerovo zlepšení, jsou vystrašené, podřízené, poslušné, trpí pocitem vlastní bezmoci a bezcennosti, udržují minimální kontakty se svým okolím, nemalou roli zde také hraje náboženství. Týrané ženy umí velmi dobře žít dvojitý život. Navenek ukazují, jak jsou optimistické a pozitivní, ale ve skutečnosti žijí v hrůze a hněvu a ani přesto nedokážou vyhledat jakoukoli pomoc ze strachu, že by jim nikdo nevěřil, neměly by kam jít, trpěly by zároveň i děti, lidé by se na ně dívaly skrz prsty a v neposlední řadě se bojí o svůj život. Nejedná se ovšem pouze o nevzdělané ženy ze slabých sociálních vrstev, ale obětí se může stát i vysokoškolsky

vzdělaná a pracovně velmi zdatná žena. V minulosti byla situace týraných žen téměř neřešitelná. Ženy se setkávaly s nepochopením, nedůvěrou a bagatelizací u policie, lékaře, na úřadech, u soudu a také u příbuzných a přátel. Bylo to způsobeno především špatnou informovaností veřejnosti o dané problematice. V současné době se situace značně zlepšuje, k čemuž napomáhá změna legislativy a také dochází k větší informovanosti veřejnosti o problémech z oblasti domácího násilí. Vždy je však konečné rozhodnutí způsobu řešení problému na samotných obětech. Proto je nutné mít k obětem pochopení a uvědomit si, že není jednoduché z jejich strany učinit jakékoli rozhodnutí směřující k ukončení násilného vztahu.

3.2 Muži jako oběti

Současná společnost si nerada připouští možnost násilí páchané ženou na muži. Muž je odjakživa považován za silného jedince, hlavu rodiny, bojovníka a vzor síly a nadřazenosti. Žena je brána jako křehká bytost, která nedokáže způsobit zranění. Další stereotyp se objevuje v tom, že žena páchá násilí pouze v sebeobraně. Pokud je muž obětí domácího násilí, děje se tak, stejně jako u ženy, nejčastěji v partnerských vztazích. Muži jsou dle empirických výzkumů častěji týráni psychicky (nadávky, ponižování, využívání dětí, hrozby, zastrašování atp.). Pokud jsou týráni fyzicky, tak zpravidla nevyhledávají lékařskou pomoc. Může to být z důvodu studu anebo zranění nemusí být tak závažná. Většinou mají lepší přístup k financím než ženy, mají zaměstnání nebo lepší šanci na jeho získání, také zpravidla domácnost, ve které se násilí odehrává, je v jejich vlastnictví a tudíž je pro ně snadnější násilný vztah opustit. To ovšem neznamená, že by domácí násilí na mužích nezanechávalo traumatizující zkušenosti stejně jako na ženách.

3.3 LGBT jako oběti

Ani minoritám, jakou jsou lesby, gayové, bisexuálové, transgenderové osoby a transsexuálové (dále jen LGBT), se nevyhýbá domácí násilí. Je vůči nim páchano jak ze strany partnerů, tak ze strany vlastních rodičů, sourozenců a dalších příbuzných. Nejčastěji má podobu nucení k návštěvě psychiatra či lékaře, vynucování manželství s opačným pohlavím, snaha bitím změnit jejich orientaci, emocionálního vydírání,

vyhrožování partnerům a přátelům, povzbuzování k sebevraždě, *outování* (odstrkování, mobbing, šikana) v zaměstnání, ve škole či od příbuzných a známých, sledování, pronásledování, obtěžování. Tato skupina je ohrožena všemi formami domácího násilí.

3.4 Děti jako oběti

Jak uvádí Ševčík, Špatenková a kol., 2011, s. 120, z výzkumů provedených v letech 2001 a 2006 agenturou STEM, v 80% rodin, ve kterých dochází k domácímu násilí mezi rodiči, vyrůstají nezletilé děti. Pro tyto je násilí mezi rodiči zpravidla těžkým traumatickým zážitkem. Pokud jsou děti pouze přímým pozorovatelem domácího násilí mezi rodiči či ostatními členy domácnosti, mluvíme o nepřímé viktimizaci. Jestliže je samo obětí domácího násilí, pak se jedná o přímou viktimizaci. Oběť domácího násilí je jak dítě, které je ohroženo výše uvedenými druhy domácího násilí, tak také dítě, na kterém byl spáchán (nebo je podezření ze spáchání) trestný čin ohrožující život, zdraví, lidskou důstojnost či mravní vývoj dítěte, příp. pohlavní zneužití. Dítě vždy vnímá situaci v domácnosti velmi intenzivně a je pro něj složité se v dané situaci zorientovat a pochopit ji. Je negativně poznamenán jeho psychosociální vývoj a narušen vzájemný vztah mezi ním a rodiči. Dítě má poruchy chování, sníženou sebeúctu, problémy ve škole, poruchy spánku, je bojácné a ve stresu, u starších dětí dochází k užívání drog a alkoholu, k pokusům o sebevraždu, útekům z domova atp. U chlapců se nejčastěji projevuje agrese a nepřátelství, u dívek deprese a somatické potíže. U každého dítěte hrozí riziko přijetí problematických vzorců chování dospělých za normální způsob jednání, identifikaci s rolí agresora, popř. oběti a jako dospělí se mohou stát násilníky či oběťmi domácího násilí.

3.5 Seniori jako oběti

Domácí násilí na této skupině se ve statistikách vyskytuje spíše ojediněle. Seniori tuto skutečnost skrývají proto, že se stydí za své děti či vnoučata, jež jsou nejčastějšími pachateli domácího násilí. Stydí se za reakci okolí na výchovu těchto potomků. Seniorům také rozpoznání a ohlášení násilí často nedovoluje nemoc (např. demence). Také se obávají ztráty člověka, který se o ně stará, byť je to násilná osoba. To platí i v případech, pokud je senior umístěn v institucionálních zařízeních. Tato skupina je

ohrožena všemi výše uvedenými formami domácího násilí. Mezi projevy patří ponižování, omezování, ekonomické zneužívání, odepírání péče, otevřené násilí. Násilí na seniorech však nemusí být vždy zapříčiněno tyranem. Zpočátku se může jednat ze strany seniora o vyprovokování násilí neustálým „rýpáním“ či planou argumentací, přesouváním věcí, nemístnými poznámkami vůči pečujícím atd. Pro pečující osobu tedy může být náročná, psychicky i fyzicky vyčerpávající péče o seniora zdrojem intenzivního stresu a poté již není daleko k použití násilí.

4 Důsledky domácího násilí

Existence domácího násilí je pro rodinu velký zásah do společného soužití a vždy z něho plynou důsledky jak psychologického rázu, tak fyzického i sociálního, jež budou podrobněji popsány níže. Důsledky se vždy týkají všech členů rodiny, i když je týrána jenom jedna osoba a všichni si je nesou již po celý život. Také záleží na tom, jaký druh násilí oběť prožila, jak dlouho byla týrána a jaké má schopnosti se s prožitým traumatem vyrovnat.

4.1 Psychologické důsledky

Psychologické důsledky jsou skryté a těžko rozpoznatelné. Nejdříve je narušeno sebevědomí oběti, poté si sebe sama přestane úplně vážit. O co déle oběť v násilném stavu setrvává, o to horší budou následky. Psychologické důsledky mají vliv na celkový psychický stav oběti, kdy jsou nejčastěji uváděny poruchy spánku, žaludeční vředy a potíže s krevním tlakem. U obětí se může rozvinout také celá řada emočních poruch a poruch chování, jako např. deprese, úzkost, posttraumatická stresová porucha, pokusy o sebevraždu apod. Psychologické důsledky se odstraňují mnohem hůře než fyzické.

4.1.1 Syndrom týrané ženy

Ve světě a také v České republice je rozšířený pojem Battered Woman Syndrom (dále jen BWS), jež v překladu znamená syndrom týrané ženy. *„Syndrom týrané ženy lze vymezit jako soubor specifických charakteristik a důsledků zneužívání, které vedou ke snížené schopnosti ženy efektivně reagovat na prožívané násilí“* (Střílková, Fryšták, 2009, s. 21).

L. Walker definovala BWS jako *„ztrátu víry ve vlastní schopnosti odhadnout účinnost svých pokusů o zajištění vlastní bezpečnosti“* a také vymezila čtyři základní charakteristiky tohoto syndromu s tím, že pro rozvoj BWS musí dojít alespoň dvakrát k zopakování celého cyklu (Marvánová-Vágnerová, B., Pokorná, D., Toufarová, M., 2008, s. 41).

Fáze, kdy oběť odmítá přiznat sobě i okolí, že ve vztahu existuje násilí, se nazývá **popření**. Týraná žena může definovat jednotlivé násilné případy jako náhody. Omlouvá násilné chování svého partnera a věří, že se už nebude opakovat. Následuje fáze, kdy oběť již pochopila, že ve vztahu existuje nějaký problém, ale **vinu** za něj dává sama sobě. Domnívá se, že si násilí zasloužila, jelikož nesplnila očekávání svého partnera. Ve chvíli **získání náhledu** oběť chápe, že násilí do vztahu nepatří a že si jej nezaslouží. Přestává přebírat vinu za násilí, ale stále chce udržet partnerský vztah a doufá ve vyřešení situace. Nakonec oběť bere **odpovědnost** do svých rukou, pokud není partner ochoten nebo schopen násilí zastavit, a rozhoduje se násilný vztah ukončit a začít nový život bez násilí.

Při všech fázích dochází v souvislosti s pachatelovou manipulací ke změně psychických vlastností a způsobů reagování oběti. Negativním způsobem se mění citové prožívání. Dochází například k omezení schopnosti prožívat radost, zvyšuje se úzkost a pocit ohrožení. Oběť je apatická a lhostejná k čemukoli. Má tendenci násilníkově jednat omlouvat, tajit a bagatelizovat důsledky jeho agrese. Oběť nedokáže o svých problémech uvažovat s nadhledem a ztrácí schopnost rozeznat, co je ještě normální a přijatelné, a co už nikoli. Násilníkova manipulace vede oběť k přesvědčení, že je neschopná a hloupá. I přesto pachatelovo jednání omlouvá a snaží se jeho vinu přičítat něčemu jinému, např. nezaměstnanosti či špatné zkušenosti z dětství. Zvyšuje se podezíravost a ostražitost vůči ostatním lidem. Důsledkem dlouhodobého týrání je postupné přijetí negativního sebehodnocení a ponižujícího chování. Týrané osoby ztrácejí schopnost přirozeného chování. Jsou ochromeny strachem, vyhýbají se kontaktu s jinými lidmi a nedovedou v běžných situacích reagovat obvyklým způsobem. Poté nastupují obranné reakce, které se zaměřují především na obranu vlastních pocitů a na přežití v této situaci, např. změna hodnocení problému, přijetí role viníka, posílení vazby na násilníka (tzv. stockholmský syndrom). Krajní únikovou obrannou reakcí bývá pokus o sebevraždu či útok na agresora, kterého může oběť v silném afektivním výbuchu i zabít (Vágnerová, 2004, s. 639).

4.1.2 Posttraumatická stresová porucha

Označuje se jí soubor různých poruch chování a prožívání včetně fyziologických reakcí (poruchy spánku, soustředění nebo úlekové reakce, potivost, třes, nevolnost, deprese, agorafobie, úzkostné poruchy nebo různé závislosti), které vznikají jako důsledek extrémního stresového prožitku, přesahujícího běžnou lidskou zkušenost.

Vzniká jako reakce na traumatickou událost. Postižený opakovaně prožívá událost v myšlenkách, snech a fantaziích a vyhýbá se místům a situacím, ve kterých k události došlo. Rozlišuje se akutní reakce na stres (příznaky trvají méně než 3 měsíce) a chronická reakce (příznaky trvají déle než 3 měsíce).

Ke vzniku posttraumatické stresové poruchy může dojít následkem situací ohrožujících postiženého nebo jeho blízké (např. válka, povodně, požár, těžký úraz, autonehoda, týrání, znásilnění, únos, život ohrožující choroba) nebo v důsledku změn v mezilidských vztazích a sociálních rolích (ztráta zaměstnání, nevěra partnera, rozvod) (Čírtková, 2004, s. 130).

4.1.3 Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (dále jen syndrom CAN = Child abuse and neglect) je definován jako „*jakékoli nenáhodné jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, které je v dané společnosti odmítané a nepřijatelné, jež poškozuje tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte, popř. způsobuje jeho smrt*“ (Dunovský, 1995, s. 15).

Syndrom CAN je charakteristický necitlivostí a bezohledností dospělého vůči dítěti, podřízením dítěte nebo využitím dítěte k uspokojení potřeb dospělého.

Tři základní varianty charakteru strádání (Vágnerová, 2004, s. 594):

- **Zanedbávání dítěte** – Poškozování dítěte nedostatečnou aktivitou rodičů, omezení vzájemného působení mezi dítětem a rodičem, což se v souhrnu projeví nedostatečným uspokojováním potřeb dítěte. Z hlediska psychologického má závažné důsledky především deprivace citová, tedy že

dítě strádá v oblasti jeho citových potřeb, a deprivace sociokulturní, kdy dítě nemá dostatek podnětů, které by podporovaly rozvoj jeho schopností a dovedností.

- **Fyzické a psychické týrání** – Fyzické týrání se projevuje především zvýšeným tělesným trestáním a bitím. Při psychickém týrání dochází k nadměrnému kritizování, ponižování a citovému vydírání dítěte. Dospělý zneužívá fyzické síly či psychické nadřazenosti a moci nad podřízeným a závislým dítětem.
- **Sexuální zneužívání** lze definovat jako zneužití moci nad dítětem pro sexuální uspokojení dospělého. Při sexuálním zneužívání dochází k poškozování dítěte jak v oblasti tělesné, tak duševní.

Při všech variantách charakteru strádání dochází ke změně osobnosti dítěte. Změní se jeho citové prožívání a vztahy k okolnímu světu, celkové sebepojetí, hierarchie hodnot. Dítě má pocit bezmoci apod. To vše zapříčiňuje u dětí větší dráždivost, tendenci reagovat výbušně, vývojové opoždění v řeči či myšlení. Dítě má problémy se sociální přizpůsobivostí. V dospělosti je ohrožena rodičovská role, možnost profesního uplatnění, schopnost partnerského soužití. Dostávají se pocity méněcennosti

4.2 Fyzické důsledky

Fyzické důsledky mají pro oběť bezesporu i psychické následky. Fyzické následky jsou však většinou viditelné na první pohled. Přesto, že se pachatelé většinou snaží svou oběť bít na místech, která jsou zakryta oblečením, nevyhne se ani facce, či úderu pěstí na viditelné místo, tedy do obličeje. Nejsou to ovšem jenom modřiny, které se časem zhojí. Jelikož většinou oběti nevyhledají lékařskou pomoc, patří sem také doživotní následky, např. špatně srostlé zlomeniny, vnitřní zranění, vyražené zuby, popáleniny, potíže se sluchem atd. Pokud se oběť přeci jen rozhodne vyhledat lékařskou pomoc z důvodu vážných zranění, většinou bezprostředně po ošetření opustí nemocnici, snaží se utajit původ svých zranění a vymýšlí si různé historiky o údajné nehodě, protože se za svou situaci stydí. Fyzické násilí způsobuje poškození zdraví a v extrémních případech může dojít až k přímému ohrožení života (Čech, 2011, s. 59).

4.3 Sociální důsledky

Sociálními důsledky, z hlediska domácího násilí, rozumíme snížení sociálního statusu, kdy oběti často nezbyvá, než uprchnout do azylového domu nebo dokonce skončí bez domova, propustí ji z práce, přijde o děti a ztratí smysl života. Oběť často v průběhu vztahu s násilníkem přeruší kontakty se svou původní rodinou a poté jí již není umožněno vrátit se zpátky. Během života s násilníkem ztratí kontakty také na ostatní osoby, protože většinou nevycházela z domu. Zůstává tak na své problémy úplně sama. Trpí pocitem méněcennosti a snížené sebedůvěry, stydí se a dává vinu sobě, to vše je spojené s nedostatkem peněz a obavou, že může násilníka kdekoliv potkat. Nehledě na to, že ho při různých situacích musí potkávat, např. při předávání dětí, pokud je ustanovena střídatá péče. Poté se dostávají myšlenky na návrat k násilníkovi, protože peníze potřebuje hlavně kvůli dětem.

Domácí násilí se však nepodepisuje pouze na oběti, ale na kvalitě života všech zúčastněných. Oběti trpí sníženou sebedůvěrou, depresivními stavy, zdravotními potížemi fyzického i psychického rázu a mívají problémy s navazováním nových vztahů. Násilní rodiče nedávají svým dětem pozitivní model funkční rodiny. Hrozí zde reálná nápodoba násilného chování dítětem a možnost jeho opakování v dospělosti (Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 124).

5 Pomoc obětem domácího násilí

V následující části uvedu právní legislativu týkající se řešení domácího násilí a také zmíním některé pomáhající instituce spolupracující s oběťmi domácího násilí.

5.1 Domácí násilí a legislativa

Z legislativního hlediska Česká republika zavedla v trestním zákoníku s účinností od 01.06.2004 v § 215a trestní odpovědnost za týrání osoby ve společně obývaném bytě nebo domě. Poté došlo s účinností od 01.01.2007 ke schválení institutu vykázání. Tento ovšem nebyl účinný a proto jeho novelizací platnou od 01.01.2009 došlo k napravení legislativních chyb a institut vykázání začal fungovat tak, že policie může podezřelého ihned vykázat ze společného obydlí bez jeho souhlasu i v jeho nepřítomnosti. Řídí se přitom § 44 zákona č. 273/2008 Sb. o Policii ČR. S ohledem na nárůst případů, kdy poškozené osoby byly ve společné domácnosti týrány, vyvstala potřeba začlenit takováto jednání pod novou skutkovou podstatu trestného činu, což se stalo novelizací trestního zákoníku účinnou od 01.01.2010, kdy do nového trestního zákoníku přibylo ustanovení § 199, ve kterém je jasně vymezena skutková podstata trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí. Dříve takovéto jednání bylo pochopitelně trestné, ale bylo podřazováno pod jiné skutkové podstaty trestných činů, které byly součástí tehdy platného trestního zákona, např. ublížení na zdraví, násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci atd. Bakalářská práce je zaměřena pouze na poslední zmiňované ustanovení § 199 tr. zákoníku.

Trestní zákoník – předpis č. 40/2009 Sb. (Novotný a kol., 2012, s. 56) vymezuje v § 198 až § 199 týrání svěřené osoby a týrání osoby žijící ve společném obydlí:
§ 198

(1) Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,
- b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,
- c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo

d) páchá-li takový čin po delší dobu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo

b) smrt.

§ 199

(1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na čtyři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo

d) páchá-li takový čin po delší dobu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo

b) smrt.

Občanský zákoník – předpis č. 89/2012 Sb. (Eliáš, Svatoš, 2012, s. 81) vymezuje zvláštní ustanovení proti domácímu násilí v § 751, který zní:

(1) Stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet.

(2) Stejně jako v odstavci 1 lze postupovat v případě, že se jedná o manžele rozvedené, jakož i v případě, kdy manželé nebo rozvedení manželé bydlí společně jinde než v rodinné domácnosti.

a dále § 752, který zní:

Omezení, popřípadě vyloučení práva manžela v domě nebo bytě bydlet, určí soud nejdéle na dobu šesti měsíců. Soud na návrh rozhodne znovu, jsou-li pro to zvláště závažné důvody.

Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů platný od 01.08.2013:

Zvlášť zranitelnou obětí je oběť, která je

- a) dítětem (osoba mladší 18 let),
- b) osoba, která je postižena fyzickým, mentálním nebo psychickým hendikepem nebo smyslovým poškozením, které ve spojení s různými překážkami může bránit plnému a účelnému uplatnění této osoby ve společnosti ve srovnání s jejími ostatními členy,
- c) oběť trestného činu obchodování s lidmi podle § 168 trestního zákoníku,
- d) oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo trestného činu, který zahrnoval násilí či pohrůžku násilím, jestliže je v konkrétním případě zvýšené nebezpečí způsobení druhotné újmy zejména s ohledem na její věk, pohlaví, rasu, národnost, sexuální orientaci, náboženské vyznání, zdravotní stav, rozumovou vyspělost, schopnost vyjadřovat se, životní situaci, v níž se nachází, nebo s ohledem na vztah k osobě podezřelé ze spáchání trestného činu nebo závislost na ní.

Zákon upravuje zejména tato práva obětí:

- a) právo na poskytnutí odborné pomoci,
- b) právo na informace, kde je kladen důraz především na srozumitelnost poskytovaných informací,
- c) právo na ochranu před hrozícím nebezpečím,
- d) právo na ochranu soukromí,
- e) právo na ochranu před druhotnou viktimizací ze strany policie a orgánů činných v trestním řízení,
- f) právo na peněžitou pomoc.

Ad a) Právo na poskytnutí odborné pomoci

Odbornou pomocí obětem se rozumí tyto základní druhy pomoci:

- psychologické poradenství
- sociální poradenství
- právní pomoc
- poskytování právních informací

Odborná pomoc se má poskytovat po dobu, po kterou to vyžaduje její účel, a to bez ohledu na fázi trestního řízení (je tedy poskytována jak před zahájením trestního řízení, v jeho průběhu, tak i po jeho skončení). Zvláště zranitelným obětem (dále jen ZZO) je poskytována odborná pomoc bez zbytečného odkladu bezplatně na základě žádosti ZZO, která tuto pomoc potřebuje.

Ad b) Poskytování informací

Informace podat srozumitelně s ohledem na věk, rozumovou a volní vyspělost a zdravotní stav včetně psychického stavu.

Od Policie ČR a státního zástupce

- kde může podat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin
- na které subjekty v registru se může obrátit, za jakých podmínek + kontakty
- za jakých podmínek má právo na přijetí opatření k zajištění bezpečí (krátkodobá ochrana, vykazání, předběžné opatření dle o.s.ř., zvláštní ochrana svědka, utajení totožnosti i podoby oběti, předběžné opatření v trestním řízení)

Od subjektu zapsaného v registru poskytovatelů pomoci oběti trestného činu

- poskytnout informace o službách, které poskytují, jejich rozsahu a zda je služba poskytována bezplatně. Pokud požadovaný druh služby neposkytují, odkážou na jiný subjekt v registru.
- o právech oběti dle zákona o obětech trestného činu
- o právech oběti jako poškozeného podle trestního řádu
- průběhu trestního řízení a postavení oběti jako poškozeného a svědka v něm

Na žádost oběti poskytne příslušný orgán činný v trestním řízení

- pravomocné rozhodnutí, kterým se trestní řízení končí, popř. informaci, že trestní řízení nebylo zahájeno, nebo
- informaci o stavu trestního řízení (pokud to neohrozí účel trestního řízení)

Věznice, poskytovatel zdravotních služeb (výkon ústavního ochranného léčení) nebo ústav pro výkon zabezpečovací detence informují oběť na její žádost o

- propuštění nebo uprchnutí obviněného z vazby
- propuštění nebo uprchnutí odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody
- přerušení výkonu trestu odnětí svobody
- propuštění nebo uprchnutí odsouzeného z výkonu ústavního ochranného léčení
- změně formy ochranného léčení z ústavní na ambulantní
- propuštění nebo uprchnutí odsouzeného z výkonu zabezpečovací detence
- změně zabezpečovací detence na ochranné léčení
- jakémkoli vydání obviněného nebo odsouzeného do jiného státu
- věznice, poskytovatel zdrav. služeb a zařízení pro výkon zabezpečovací detence informují oběť bezodkladně, nejdéle do 24 hod.

Žádost se předkládá v přípravném řízení policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a v řízení před soudem soudu, který rozhoduje v prvním stupni.

Nepodala-li oběť výše uvedenou žádost, přičemž obviněný nebo odsouzený uprchl nebo byl propuštěn a existuje důvodná obava, že oběti hrozí od této osoby nebezpečí, výše uvedené instituce informují policejní orgán, který vede nebo vedl trestní řízení a ten přijme opatření k zajištění bezpečnosti oběti vč. jejího vyrozumění.

Ad c) Právo na ochranu před hrozícím nebezpečím

- při ohrožení bezpečí oběti provede policista (nebo celník, Vězeňská služba apod.) úkon nebo přijme jiné opatření k zajištění jejího bezpečí
- krátkodobá ochrana oběti (Policie ČR)
- vykázaní osoby ze společného obydlí (Policie ČR)
- vydání předběžného opatření dle o.s.ř. (soud)
- zvláštní ochrana svědka (dle z. č. 137/2001 Sb.)
- utajení totožnosti i podoby oběti v postavení svědka (TŘ)
- vydání předběžného opatření v trestním řízení (vydává soud nebo státní zástupce)

Ad d) Právo na ochranu soukromí

Pokud o to oběť, její zmocněnec, zákonný zástupce, opatrovník nebo důvěrník, **požádá**, vedou se údaje o bydlišti a doručovací adrese těchto osob, údaje o místě výkonu zaměstnání, údaje o osobních, rodinných a majetkových poměrech tak, aby se

s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení, policisté a úředníci PMS.

Osoba, proti níž se řízení vede, má právo na zpřístupnění těchto údajů, je-li to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení nebo pro řádné uplatnění práva na obhajobu.

Ad e) Právo na ochranu před druhotnou viktimizací

- Oběť má právo požádat o učinění potřebných **opatření k zabránění kontaktu mezi obětí s osobou**, kterou označila za pachatele, která je podezřelá nebo proti níž se vede trestní řízení. Jde-li o zvlášť zranitelnou oběť, je povinností příslušných orgánů žádosti vyhovět, pokud to umožňuje povaha prováděného úkonu. Nelze-li tomuto vyhovět, i tak je nutné zabezpečit, aby nedošlo ke kontaktu před započítím a po skončení úkonu (konfrontace).
- **Otázky směřující do intimní oblasti vyslychané oběti** lze klást jen tehdy, pokud je to nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Tyto otázky je třeba klást zvlášť šetrně a po obsahové stránce vyčerpávajícím způsobem, aby nebylo nutné výslech znovu opakovat; jejich formulaci je třeba při zachování potřebné ohleduplnosti přizpůsobit věku, osobním zkušenostem a psychickému stavu oběti. Proti zaměření otázky se může oběť ohradit ve formě námítky. Námítka se poznamená do protokolu.
- **Oběť má právo žádat, aby byla vyslechnuta osobou stejného nebo opačného pohlaví.** Jde-li o zvlášť zranitelnou oběť, je třeba žádosti vyhovět, výjimkou je, pokud by tomu bránily důležité důvody (např. výslech není možné odložit a osoba stejného pohlaví není dosažitelná a přitom existuje vyslychající opačného pohlaví, který je vyškolen k výslechu zvlášť zranitelné oběti). Důvody zamítnutí žádosti se protokolují. Obdobná pravidla platí i pro výběr pohlaví tlumočnicka (www.justice.cz: znalci a tlumočníci)
- **Podání vysvětlení a výslech zvlášť zranitelné oběti**
 - vyslychat obzvláště citlivě s ohledem na konkrétní okolnosti, které ji činí zvlášť zranitelnou.
 - výslech provádí osoba k tomu vyškolená (je-li to možné)
 - výslech se provádí tak, aby nemusel být opakován (příp. při opakovaném výslechu před stejným orgánem je vyslychajícím zpravidla stejná osoba)
 - **na žádost oběti** se při výslechu učiní opatření, aby oběť neměla vizuální kontakt s osobou podezřelou (zejména prostřednictvím využití audiovizuální techniky).

- **Oběť má právo na doprovod důvěrníkem k úkonům trestního řízení a k podání vysvětlení.** Účelem přítomnosti důvěrníka je psychická pomoc oběti. Důvěrník může být zároveň zmocněncem oběti. Role důvěrníka je slučitelná s postavením zmocněnce (ten může např. zasahovat i do průběhu úkonu). Důvěrníkem nemůže být osoba v postavení obviněného, obhájce, svědka, znalce nebo tlumočníka.
- Oběť má právo v kterémkoli stádiu trestního řízení učinit **prohlášení oběti o dopadech trestného činu** na její život, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na její život, ústně i písemně. Pozitivum: úleva, závažnost jednání pachatele, potřeby oběti. Negativum: oběť může být dotazována na příp. rozpor prohlášení a výpovědi; obviněný má právo se s prohlášením seznámit. Prohlášení je možné učinit ústně i písemně.

Ad f) Právo na peněžitou pomoc (uplatňovat až po běžné náhradě škody)

- Oběť, které bylo ublíženo na zdraví (paušál 10.000,- Kč nebo ztráta na výděлку a náklady s léčením max. 200.000,- Kč)
- Oběť, které byla způsobena těžká újma na zdraví (paušál 50.000,- Kč nebo ztráta na výděлку a náklady s léčením max. 200.000,- Kč)
- Osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, společná domácnost, vyživovací povinnost (paušál 200.000,- Kč, sourozenec 175.000,- Kč, max. 600.000,- Kč)
- Oběť trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítě, oběť týrání svěřené osoby, kterým vznikla nemajetková újma (úhrada psychoterapie a fyzioterapie apod., max. 50.000,- Kč)
- Nárok oběti na náhradu škody či nemajetkové újmy vůči pachateli bude nově přecházet na stát, a to v rozsahu poskytnuté pomoci.
- Žádost se podává do 2 let od doby, kdy se oběť dozvěděla o újmě a max. do 5 let ode dne spáchání trestného činu.

Postavení poškozeného v trestním řízení (poškozený jako procesní strana)

- právo aktivně se účastnit tr. řízení
- právo nahlížet do spisu
- právo vyjadřovat se k úkonům
- právo uplatňovat návrhy

- právo navrhnout provedení důkazu
- právo podávat opravné prostředky

Zákon o Policii ČR č. 273/2008 Sb. vymezuje § 44 až § 47 – Vykázání:

§ 44

(1) Lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, je policista oprávněn vykázat tuto osobu z bytu nebo domu společně obývaného s útokem ohroženou osobou (dále jen „společné obydlí“), jakož i z bezprostředního okolí společného obydlí. Policista je oprávněn tuto osobu vykázat i v její nepřítomnosti.

(2) Vykázání trvá po dobu 10 dnů ode dne jeho provedení. Tuto dobu nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby. Podáním návrhu na vydání předběžného opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních v průběhu vykázání se doba vykázání prodlužuje do dne nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tomto návrhu.

(3) Vykázání oznámí policista ústně vykázané i ohrožené osobě a vyhotoví potvrzení o vykázání, které jim předá proti podpisu. Součástí potvrzení o vykázání je vymezení prostoru, na který se vykázání vztahuje, uvedení totožnosti ohrožené a vykázané osoby, poučení o právech a povinnostech vykázané osoby a adresa útvaru policie, u kterého si může vyzvednout kopii úředního záznamu o vykázání. Odmítne-li ohrožená nebo vykázaná osoba potvrzení o vykázání převzít nebo odmítne-li písemně potvrdit jeho převzetí, policista tuto skutečnost uvede v úředním záznamu.

(4) Není-li vykázaná osoba vykázání přítomna, poučení o jejích právech a povinnostech v souvislosti s vykázáním jí policista poskytne při prvním kontaktu. Je-li to možné, policista této osobě předá potvrzení o vykázání, v opačném případě ji poučí o možnosti převzít potvrzení o vykázání a kopii úředního záznamu o vykázání u příslušného útvaru policie; součástí poučení je i údaj o adrese tohoto útvaru.

(5) Nesouhlasí-li vykázaná osoba s vykázáním, může proti němu na místě podat námitky, které policista uvede v potvrzení o vykázání. Policista námitky předá bez zbytečného odkladu krajskému ředitelství příslušnému podle místa vykázání (dále jen „příslušné krajské ředitelství“). Vykázaná osoba může dále do 3 dnů ode dne převzetí potvrzení o vykázání podat příslušnému krajskému ředitelství námitky písemně. Lhůta pro podání námitek počíná běžet dnem následujícím po dni, kdy došlo k převzetí potvrzení o vykázání a je považována za dodrženu, jsou-li námitky nejpozději v její

poslední den předány k poštovní přepravě nebo podány u příslušného krajského ředitelství. O tomto právu policista vykázanou osobu poučí před předáním potvrzení o vykázání.

(6) Shledá-li příslušné krajské ředitelství, že podmínky pro vykázání nebyly splněny, vykázání ukončí a o této skutečnosti vyrozumí ohroženou a vykázanou osobu bez zbytečného odkladu.

§ 45

(1) Vykázaná osoba je povinna

- a) opustit neprodleně prostor vymezený policistou v potvrzení o vykázání,
- b) zdržet se vstupu do prostoru podle písmene a),
- c) zdržet se styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou,
- d) vydat policistovi na jeho výzvu všechny klíče od společného obydlí, které drží.

(2) Vykázaná osoba má právo

- a) vzít si ze společného obydlí věci sloužící její osobní potřebě, osobní cennosti a osobní doklady před splněním povinnosti podle odstavce 1 písm. a),
- b) vzít si v průběhu vykázání ze společného obydlí věci podle písmene a) a věci nezbytné pro její podnikání nebo pro výkon povolání; právo lze uplatnit jedenkrát a pouze v přítomnosti policisty, policista o výkonu tohoto práva ohroženou osobu předem informuje,
- c) ověřovat provedení vykázání zejména na čísle tísňového volání 158,
- d) vyzvednout si kopii úředního záznamu o vykázání u příslušného útvaru policie.

(3) Policista poskytne vykázané osobě bez zbytečného odkladu informace o možnostech jejího dalšího ubytování a v souvislosti s tím nezbytnou součinnost. Od této osoby dále vyžádá adresu pro doručování.

§ 46

Policista poučí ohroženou osobu o

- a) možnosti podání návrhu na vydání předběžného opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních,
- b) možnosti využití psychologických, sociálních nebo jiných služeb v oblasti pomoci obětem násilí a
- c) následcích vyplývajících z uvedení vědomě nepravdivých údajů, k nimž policista při vykázání přihlíží.

§ 47

(1) Územní rozsah prostoru, na který se vykázání vztahuje, určí policista podle míry požadavku účinné preventivní ochrany osoby ohrožené útokem. Je-li v důsledku vykázání ohrožen provoz objektu nebo znemožněn výkon zaměstnání vykázané osoby, policista o této skutečnosti bezodkladně vyrozumí provozovatele objektu nebo zaměstnavatele vykázané osoby za účelem přijetí potřebných opatření.

(2) Při provádění úkonů souvisejících s vykázáním policista zajistí přítomnost nezúčastněné osoby; to neplatí, hrozí-li nebezpečí z prodlení.

(3) Do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí zašle policista kopii úředního záznamu o vykázání příslušnému intervenčnímu centru a soudu, který je příslušný k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření podle zákona o zvláštních řízeních soudních. Pokud ve společném obydlí žije nezletilá osoba, zašle kopii úředního záznamu o vykázání v této lhůtě i příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

(4) Policista ve lhůtě 3 dnů od vykázání provede kontrolu, zda vykázaná osoba dodržuje povinnosti vyplývající z vykázání.

(5) O provedených úkonech a opatřeních sepíše policista úřední záznam.

5.2 Prevence domácího násilí

O domácím násilí toho bylo již mnoho publikováno. Někdy se mu však nedá zabránit hned v počátcích, neboť je pro oběť velmi těžké si přiznat celkovou situaci, násilí si nepřipouští, bere ho jako normální a násilníka omlouvá. Důležitá je však skutečnost, když se rozhodne bojovat, že má možnost se na někoho obrátit pro radu a nemusí to být zrovna okamžitě orgány činné v trestním řízení tedy policie, soudy či státní zastupitelství. Existuje řada organizací, které obětem domácího násilí pomoc nabízejí. Systém pomoci obětem domácího násilí sehrává velmi důležitou úlohu. Často se totiž stává, že se žena raději svěří anonymnímu profesionálovi než přítelkyni nebo jinému blízkému člověku. Mezi nejrozšířenější místa profesionální pomoci patří azylové domy, intervenční centra, poradenské kanceláře, linky určené pro ženy postižené domácím násilím, které realizují především neziskové organizace.

Azylové domy

Služeb azylových domů je možno využít, pokud se oběť ve svém vlastním domě necítí bezpečně a nemá nikoho, kdo by jí pomohl a případně i odmítá z jakéhokoli důvodu pomoc známých a příbuzných. Azylové domy pomáhají obětem překlenout složité období, když jsou bez finančních prostředků a nemají kam jít. Uživatelům poskytnou pouze základní životní potřeby a pracovníci je podpoří a pomohou jim řešit nepříznivou sociální situaci. Azylový dům je režimové zařízení nenahrazující domov, kdy život v něm se odlišuje od běžné normy. Plní funkci zařízení, které zachycuje, ubytovává a za pomoci širší spolupráce pomáhá hledat další uplatnění či zakotvení pro lidi bez přístřeší a pro lidi v nouzi. Toto zařízení je určeno pro muže, ženy a matky s dětmi. Pomoc zde tedy najdou i osoby ohrožené domácím násilím, nejčastěji týrané ženy s dětmi. V těchto domech musí být dodržována bezpečnostní pravidla a je zde nastaven řád, který se bezpodmínečně dodržuje.

Intervenční centra

Mezi nejznámější organizace, které pomáhají obětem domácího násilí, patří intervenční centra. Působí po celé republice a nabízejí krátkodobou pomoc ohroženým osobám, které přesouvají podle potřeby do dlouhodobější péče. Snaží se ženě najít náhradní bydlení a co nejrychleji jí pomoci v této traumatické a složité situaci. Na rozhodnutí policie o vykazání nebo zákazu vstupu bezprostředně a ze zákona navazuje činnost intervenčního centra, které je specializovaným zařízením sociální služby, neboť poskytuje odbornou sociálně právní pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Dále koordinuje spolupráci mezi dalšími navazujícími službami v sociální i zdravotnické záchranné síti v regionu. Intervenční centra jsou jednou ze služeb sociální prevence podle § 60a zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách v pozdějším znění. Do 48 hodin po doručení rozhodnutí Policie ČR o vykazání nebo zákazu vstupu násilné osoby do společného obydlí intervenční centrum kontaktuje ohroženou osobu s nabídkou pomoci. Pomoc rovněž poskytuje na požádání kterékoliv ohrožené osoby nebo na požádání jiných osob (příbuzní a další). Služba zahrnuje sociálně-terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, případně zprostředkování ubytování a zajištění stravy. Úkolem pracovníku intervenčního centra je také zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi intervenčním centrem a dalšími subjekty - Policie ČR, orgány sociálně-právní ochrany dětí a dalšími.

Intervenční centra v České republice mají v systému komplexní ochrany osob ohrožených domácím násilím nezastupitelnou roli, bez jejich existence by systém jako celek nefungoval. Dosavadní zkušenosti ukazují opodstatněnost těchto center. K účinné pomoci osobám ohroženým domácím násilím nestačí pouze právní úprava, ale zároveň je nutno vytvářet podmínky pro následnou pomoc těmto osobám.

ROSA

Rosa patří mezi další organizace, které nabízejí ženám – obětem domácího násilí – poradenství. Je občanským sdružením nabízejícím těmto obětem bezplatnou komplexní pomoc. Vedle psychosociálního, psychologického a právního poradenství pro ně zajišťuje i ubytování v azylovém domě a v azylových bytech s utajenou adresou. Vedle přímé pomoci je ROSA aktivní i v prevenci domácího násilí.

Bílý kruh bezpečí

Občanské sdružení Bílý kruh bezpečí je jednou z nejvýznamnějších organizací, zabývajících se pomocí obětem násilného chování. Do činnosti tohoto sdružení spadá bezprostřední, bezplatná, odborná a diskrétní pomoc obětem domácího násilí. Sdružení dále zpracovává a předkládá podněty k zákonodárným iniciativám. Sdružení pořádá přednášky, semináře a zaměřuje se na zvýšení právní výchovy a informovanosti občanů a veřejné správy o problémech obětí trestné činnosti, tedy i obětí domácího násilí. Bílý kruh bezpečí je zřizovatelem a provozovatelem DONA LINKY. Statistiky potvrzují, že oběti domácího násilí tvoří více než 60 % volajících. DONA linku nejvíce kontaktují přímé oběti domácího násilí. Právě jim linka nabízí zklidňující rozhovor, orientaci ve složitém problému, praktické rady, právní pomoc a psychologickou podporu a v případě potřeby zavolají okamžitou potřebnou pomoc, tedy například lékařskou záchrannou službu, policii a další. Je zjištěno, že nejčastěji volají oběti, které trpí projevy domácího násilí 1 až 3 roky. Existuje řada dalších neziskových organizací, které obětem domácího násilí dokážou poradit i případně pomoci a jejich názvy a spojení jsou uvedena v příloze bakalářské práce.

V České republice existuje dalších několik specializovaných center, kam se mohou oběti domácího násilí obrátit o pomoc. Tyto organizace vyjádřily a stále

projevují vůli a ochotu přispět svými zkušenostmi a odbornými znalostmi ke zkvalitnění pomoci obětem domácího násilí. Jmenovitě tato další sdružení uvádím v příloze bakalářské práce.

Podstatné a důležité je pro oběti trestných činů vědět, na koho se obrátit v případě potřeby a také si přinejmenším připravit bezpečnostní plán, tedy udělat vše, co je potřebné v případě nečekaného řešení a odchodu z domova z důvodu domácího násilí.

Při náhlém odchodu z domova si vezměte sebou:

- průkaz totožnosti svůj a rodné listy dětí,
- průkaz o nemocenském pojištění pro sebe a děti,
- doklady o svém vztahu k bytu – nájemní smlouvu aj., případně adresu pronajímatele,
- pracovní smlouvu (rozhodnutí o důchodu, rozhodnutí pracovního úřadu, rozhodnutí sociálního úřadu),
- rozhodnutí o svěření dětí do péče,
- doklady o přístupu k účtu,
- léky, brýle, lékařské předpisy a věci denní potřeby pro sebe a děti (oblečení, hygienické potřeby, hračky),
- policejní záznamy o dřívějších oznámeních,
- svůj telefonní adresář.

Důležité jsou také důkazy fyzického násilí např. fotografie, roztrhané oblečení, modřiny, zranění a podobně. U zranění by měla oběť vyhledat lékaře, říct mu, co se stalo a požádat ho o vyšetření a zdokumentování.

6 Shrnutí teoretické části

V teoretické části byly vymezeny pojmy související s domácím násilím, dále jeho znaky, formy, příčiny a vývoj domácího násilí. Také byla popsána osoba pachatele a oběti, stejně tak jako důsledky domácího násilí. Nezbytné bylo také uvést právní úpravy vztahující se k domácímu násilí.

Zpracovávání teoretické části pro mě mělo význam v podobě získávání nových informací. Množství literatury k této problematice je velice bohaté a to také značí velký pokrok v celkovém náhledu na zkoumání a řešení domácího násilí. Problematika domácího násilí již není záležitostí pouze oběti a násilníka, tedy už neplatí heslo „Co se doma navaří, má se také doma sníst“. V současnosti se již i veřejnost může dozvědět, jak se domácí násilí projevuje, jaké jsou možnosti jeho řešení a tím i lépe porozumět celému problému a možná na něj nahlížet i z jiného pohledu.

Na závěr teoretické části předkládám statistiku týkající se trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí uvádějící, kolik bylo zjištěno a kolik vyšetřováno pachatelů tohoto trestného činu v období let 2008 až 2014 a to jak v Jihočeském kraji, tak v porovnání s celou Českou republikou, která byla získána od vedoucího Krajského ředitelství policie Jihočeského kraje, Územního odboru Tábor. Ve většině případů se jednalo o pachatele recidivisty a téměř vždy byl při páchání uvedeného trestného činu přítomen alkohol.

Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Rok	Zjištěno		Vyšetřováno	
	JČ kraj	ČR	JČ kraj	ČR
2008	28	522	20	400
2009	30	507	22	384
2010	32	568	28	436
2011	30	661	25	485
2012	34	603	31	463
2013	29	572	18	392
2014	22	541	17	391

Zdroj: Vlastní výzkumné šetření

Dne 16.01.2015 jsem navštívila Okresní státní zastupitelství v Táboře, státní zástupkyni JUDr. Peškovou, se žádostí o sdělení statistických údajů týkající se problematiky domácího násilí. Zajímalo mě konkrétně § 199 trestního zákoníku, který je vymezen v zákoně č. 40/2009 Sb. od 01.01.2010. Zjistila jsem, kolik státní zastupitelství žalovalo skutků, v jejichž spáchání je spatřován uvedený trestný čin, kolik bylo následně (po pravomocném odsouzení) nařízeno výkonů trestů, kolika násilníkům byl uložen podmíněný odklad výkonu trestu a kolik násilných osob bylo zproštěno.

Týrání osoby žijící ve společném obydlí

Zákon platný od 01.01.2010	§ 199 trestního zákoníku			
	žalovaných skutků	vyřízených		
		nařízení výkonu trestu	podmíněný odklad výkonu trestu	zproštěno
rok 2010	1	0	1	0
rok 2011	6	0	5	1
rok 2012	7	1	6	0
rok 2013	4	1	3	0

Zdroj: Vlastní výzkumné šetření

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 Cíle a zaměření praktické části

V této části bakalářské práce bude popsán cíl, metoda a technika sběru dat, charakteristika výzkumného vzorku, zpracování výzkumných otázek a výsledky.

7.1 Stanovení cíle

Hlavní náplní praktické části bakalářské práce je zjistit, jak jsou oběti domácího násilí a veřejnost informováni o problematice domácího násilí a jeho trestně-právním řešení. Zda oběti ví, jaké mají možnosti a nároky a kde mohou hledat pomoc. Předpokládám, že většina obětí domácího násilí není dostatečně informována o tom, kde mají hledat pomoc, jaké jsou jejich možnosti a nároky. Také neznají možnosti trestně-právního řešení domácího násilí.

7.2 Metoda a technika sběru dat

V praktické části bakalářské práce bude použit kvalitativní výzkum a jako výzkumná metoda bude zvolen řízený rozhovor. Při řízeném rozhovoru jsou očekávány odpovědi na přesně formulované otázky. Metodu řízeného rozhovoru jsem zvolila z toho důvodu, že tato metoda mi byla schopna zprostředkovat intenzivnější kontakt s respondenty a mohla jsem tak lépe porozumět danému problému.

„Hlavním rysem kvalitativního výzkumu je dlouhodobost, intenzivnost a podrobný zápis. Pozorovatel zaznamenává skoro všechno, co se v daném prostředí odehraje. Může přitom zhotovovat i audiofonní nebo obrazové záznamy, které potom analyzuje“.
(Gavora, 2000, s. 142)

Zpočátku jsem prostřednictvím e-mailové komunikace oslovila první respondentku a to pracovníci Intervenčního centra pro osoby ohrožené domácím násilím, Diecézní charity České Budějovice – pracoviště Tábor, Mgr. Kadlecovou, se kterou jsem si domluvila osobní schůzku, jež se uskutečnila dne 13.01.2015. Následně byla oslovena sociální pracovnice poradny Bílého kruhu bezpečí, o.s. v Českých Budějovicích, se kterou jsem se sešla dne 16.02.2015. Dále jsem se prostřednictvím

e-mailu domluvila na telefonickém provedení rozhovoru s vedoucím DONA linky. Tento hovor proběhl dne 18.02.2015.

7.3 Charakteristika výzkumného vzorku

Při výzkumu byl zvolen záměrný výběr respondentů, který je typický pro kvalitativní výzkum. Rozhodla jsem se oslovit pracovníky tří typů zařízení pro pomoc obětem domácího násilí a to sociální pracovníci Intervenčního centra pro osoby ohrožené domácím násilím, Diecézní charity České Budějovice – pracoviště Tábor, vedoucího poradny Bílého kruhu bezpečí a vedoucího DONA linky.

7.4 Výzkumné otázky

Na počátku jsem si stanovila výzkumné otázky, které mi připadaly důležité ke splnění účelu mého šetření.

Otázka č. 1. Zda oběti ví, jaké jsou znaky a formy domácího násilí?

Otázka č. 2. Zda oběti ví, jakou pomoc jim zařízení může poskytnout?

Otázka č. 3. Zda oběti ví, že mohou pomoc hledat právě v pomáhající instituci?

Otázka č. 4. Zda pomáhající instituce pořádá přednášky, jak se o přednáškách účastníci dozví, jaké materiály rozdávají účastníkům?

Otázka č. 5. Jak jsou oběti a veřejnost informovány o problematice domácího násilí a jeho trestně-právním řešení ze strany pomáhající instituce?

Otázka č. 6. Zda oběti a veřejnost ví, jaké mají možnosti a nároky (peněžité pomoc atd.)?

7.5 Průběh rozhovorů a zpracování získaných dat

Dne 13.01.2015 jsem navštívila Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím, Diecézní charita České Budějovice – pracoviště Tábor. Sociální pracovnice Mgr. Kadlecová byla velice profesionální a také prostředí bylo klidné a příjemné. Dne 27.01.2015 jsem se dostavila na osobní schůzku s vedoucím poradny

Bílého kruhu bezpečí – pracoviště České Budějovice (dále jen BKB). Dne 09.02.2015 jsem prostřednictvím telefonického kontaktu uskutečnila rozhovor s vedoucím DONA linky. Všichni respondenti byli velice milí a příjemní a ochotně odpovídali na položené otázky.

Ve dvou případech mi bylo umožněno nahrávat rozhovory na diktafon, takže u zbývajících jsem si psala poznámky. Nebyly sděleny žádné osobní informace týkající se obětí domácího násilí. Následně jsem si poslechla nahrávky, pročetla všechny poznámky, prostudovala dokumenty, které mi respondenti poskytli, a začala jsem všechna data vyhodnocovat, třídit a porovnávat. Poté jsem si vše rozdělila tak, aby mi získaná data dávala odpovědi na mé výzkumné otázky.

7.6 Instituce výzkumného šetření

7.6.1 Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím, Diecézní charita České Budějovice – pracoviště Tábor

Otázka č. 1. Zda oběti ví, jaké jsou znaky a formy domácího násilí?

Oběti si většinou uvědomují, že u nich nějaké znaky a formy domácího násilí probíhají, ale neumí je konkrétně označit, např. ví, že násilí se opakuje, ale neví, že je to právě znak domácího násilí.

Otázka č. 2. Zda oběti ví, jakou pomoc jim intervenční centrum může poskytnout?

Intervenční centrum klientům poskytuje osobní a telefonické konzultace, krizovou intervenci, sociální a právní poradenství, sestavení bezpečnostního plánu, zprostředkování dalších služeb ohrožené osobě. Dále poskytujeme nadstandardní služby jako např. doprovod k lékaři či k soudu, skupinovou nebo individuální psychoterapii. Oběti většinou ví, že jsme schopni jim nějakým způsobem pomoci, ale konkrétní způsob pomoci neznají.

Otázka č. 3. Zda oběti ví, že mohou pomoc hledat právě v intervenčním centru?

Nejčastější odpovědí ohrožených osob na otázku, jak se o intervenčním centru dozvěděly je, že je tam poslala kamarádka. Často také říkají, že kontakt na intervenční centrum našly na internetu, případně jim dal kontakt azylový dům, policie, orgán

sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) či kamarádka, která intervenční centrum také osobně navštívila. Pokud jde o sdělení ze strany policie, tak je oběť domácího násilí poučena o svých právech, a zároveň dostane leták, že se má do 48 hodin dostavit do intervenčního centra. Intervenční centrum často kontaktuje oběť dříve a to prostřednictvím mobilního telefonu, kdy se s obětí pokusí spojit maximálně dvakrát a poté je zaslán oběti dopis. Poslední dobou se také stává, že OSPOD nebo azylový dům volá přímo za osoby ohrožené a domluví jim schůzku v intervenčním centru. Samozřejmě také rozdáváme letáky a pořádáme přednášky. Z našich zkušeností plyne, že většina ohrožených osob intervenční centrum jako pomáhající organizaci nezná do té doby, než je o ní někdo informuje.

Otázka č. 4. Zda intervenční centrum pořádá přednášky, jak se o přednáškách účastníci dozví, jaké materiály rozdávají účastníkům?

Ano, intervenční centrum pořádá přednášky. Ohledně tématu přednášky to bývá tak, že se s přítomnými hosty přednášející domluví, co by je zajímalo a dle toho besedu uzpůsobí. Obvykle jde o kombinaci přednášky s besedou a promítáním filmu se 3 kazuistikami, na kterých si host akce dokáže představit osobu ohroženou domácím násilím. Ve filmu je dobře ilustrován cyklus násilí, vzájemná závislost aktérů, ambivalence prožívání a možné řešení případů. Přednášku začínáme tím, že udáme znaky a průběh domácího násilí, historii vzniku intervenčního centra, potažmo intervenčních center v celé ČR, rozšíření repertoáru možností ochrany osob ohrožených domácím násilím v souvislosti s novou zákonnou úpravou (vykázání, zákon o pomoci obětem trestných činů), a sdělíme, co intervenční centrum klientům nabízí. Poté promítneme film a společně s dotazy dovysvětlíme specifika problematiky domácího násilí, možné příčiny jeho vzniku, rizikové faktory, pomoc konkrétním klientům apod. Nejčastější dotazy jsou, zda to či ono jednání je již domácí násilí. Je těžké na to odpovědět, protože není stanovena přesná hranice počátku vzniku domácího násilí. Přednáška může být jak pro veřejnost, dále třeba v určité nemocnici pro zdravotní sestry, pro úředníky na městském úřadě, pro pracovníky charit nebo pro studenty středních škol apod. Lidé se o přednáškách dozví z tištěných nebo emailových pozvánek a z internetu. Účastníků chodí od jednotlivců až po několik desítek. Nejvíce bývá studentů, a pokud jde o akci pro úředníky apod., je účast hojná. Účastníci si mohou vzít letáky intervenčního centra, pokud mají zájem. Výsledkem je větší povědomí o

domácím násilím, o službě intervenčního centra a o možnostech pomoci osobám ohroženým domácím násilím a následným pronásledováním.

Otázka č. 5. Jak jsou oběti a veřejnost informovány o problematice domácího násilí a jeho trestně právním řešení ze strany intervenčního centra?

Jak jsem již uvedla v předchozí odpovědi, hlavní způsob informování veřejnosti o problematice domácího násilí spočívá v rozdávání letáků na různých akcích, při přednáškách a na našich internetových stránkách. Samozřejmě také při sjednané schůzce se sociální pracovníci v intervenčním centru je oběť poučena o svých právech.

Otázka č. 6. Zda oběti a veřejnost ví, jaké mají možnosti a nároky (peněžitá pomoc atd.)?

Každý klient dostane při schůzce poučení oběti podle zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Oběti však často toto poučení odmítají, protože se jim text zdá příliš dlouhý. Já ale všem účastníkům toto poučení prakticky vnutím a řeknu jim, že si ho mohou přečíst v klidu u kávy. Pokud oběti nepoučí policie nebo jiné organizace, tak ve chvíli, kdy přijdou do intervenčního centra, své možnosti a nároky neznají. Je to tím, že lidé ze své vlastní vůle nečtou zákony, což je pochopitelné. V tu chvíli jsme tady my, abychom jim ukázali cestu.

7.6.2 Bílý kruh bezpečí – pracoviště České Budějovice

Otázka č. 1. Zda oběti ví, jaké jsou znaky a formy domácího násilí?

Většinou rozpoznají domácí násilí ve formě fyzického a psychického násilí, ale znaky domácího násilí neznají.

Otázka č. 2. Zda oběti ví, jakou pomoc jim Bílý kruh bezpečí může poskytnout?

Každá týraná osoba přijde s konkrétním problémem a doufá, že budeme schopni jí pomoci. Většinou neví, jak velký je rozsah našich služeb, tedy že poskytujeme bezpečný prostor a podporu při ventilaci emocí, pomoc při hledání strategií (krátkodobých i dlouhodobých) a znovuoobnovení pocitu bezpečí. Také prověřujeme základní potřeby (zdraví, bydlení, finance, zaměstnání, vztahy aj.). Dále informujeme o navazujících službách, event. doporučíme nebo zprostředkujeme takové služby.

Pomáháme oběti stanovit si priority a učinit první nezbytné kroky k nápravě škod. Nabízíme také nadstandardní služby v mimořádně závažných případech (doprovod k soudu apod.), které ovšem jako jediné nejsou bezplatné.

Otázka č. 3. Zda oběti ví, že mohou pomoc hledat právě v Bílém kruhu bezpečí?

O Bílém kruhu bezpečí se klienti dozví nejčastěji ze sdělovacích prostředků, internetu, tiskovin BKB, od přátel, známých a policie. Dá se říci, že se pomalu dostáváme do povědomí veřejnosti.

Otázka č. 4. Zda Bílý kruh bezpečí pořádá přednášky, jak se o přednáškách účastníci dozví, jaké materiály rozdávají účastníkům?

Ano, pořádáme přednášky jak pro širokou veřejnost, tak pro odborníky, jako např. pracovníky probační a mediační služby, zdravotnických zařízení, policie apod. Termíny přednášek pro veřejnost jsou vyvěšeny na úředních i veřejných deskách města, ve kterém bude přednáška probíhat, případně na internetových stránkách města nebo Bílého kruhu bezpečí. Na přednáškách rozdáváme letáky a v případě zájmu ještě dovysvětlujeme další dotazy.

Otázka č. 5. Jak jsou oběti a veřejnost informovány o problematice domácího násilí a jeho trestně-právním řešení ze strany Bílého kruhu bezpečí?

Veřejnost a oběti jsou nejčastěji informovány prostřednictvím letáků, na internetových stránkách Bílého kruhu bezpečí a také přímo při sjednané schůzce, kde informace poskytne odborný pracovník.

Otázka č. 6. Zda oběti a veřejnost ví, jaké mají možnosti a nároky (peněžitá pomoc atd.)?

Otázka ohledně možností a nároků bývá ze strany veřejnosti a obětí velmi častá, protože tato stránka problému jim není známá. Lidé neznají zákony, a proto doufají, že my jim vysvětlíme, na co mají nárok a jak mohou svá práva uplatnit.

7.6.3 DONA linka

Otázka č. 1. Zda oběti ví, jaké jsou znaky a formy domácího násilí?

Oběti domácího násilí jsou při hovorech většinou zmatené celou situací a překvapené samy ze sebe, že se konečně odhodlaly zavolat o pomoc. Znaky domácího násilí většinou neznají a co se týče forem, tak umí mezi formy zařadit svůj případ a o ostatní rozdělení se nezajímají.

Otázka č. 2. Zda oběti ví, jakou pomoc jim DONA linka může poskytnout?

DONA linka je specializovanou celostátní službou telefonické krizové pomoci pro osoby ohrožené domácím násilím. Pomáhá každému, kdo se cítí ohrožen domácím násilím nebo je svědkem domácího násilí. Odborní pracovníci poskytnou volajícímu telefonickou krizovou pomoc, spočívající především v psychologické podpoře, organizačních a praktických radách a právních informacích. Předají kontakty na konkrétní místo pomoci v dané lokalitě. Jde zejména o doporučení a kontakt na poradnu pro oběti trestných činů, policii, krizové centrum, advokáta, lékaře a orgány sociálně-právní ochrany dětí, intervenční centrum apod. Nabízíme porozumění a důvěru. Pomáháme orientovat se v aktuální situaci, v systému služeb sociální záchranné sítě pro oběti domácího násilí a trestných činů, ve vyhledávání bezpečného ubytování, v sestavování bezpečnostního plánu a v dalším vhodném postupu. Poskytujeme praktické rady a informace o možných sociálně-právních a trestně-právních opatřeních. Také v případě vážného ohrožení zdraví a života přivoláme urgentní pomoc. Pokud se oběti rozhodnou oslovit DONA linku, tak většinou ví, že jim bude nějakým způsobem na druhém konci telefonu poskytnuta pomoc a rada.

Otázka č. 3. Zda oběti ví, že mohou pomoc hledat právě na DONA lince?

DONA linka funguje jako telefonické poradenství na celostátním telefonním čísle 251511313. Telefon zazvoní zhruba každé 2,5 hodiny a průměrná délka hovoru je 15 minut. Incidentů s charakterem domácího násilí se týká asi 60% volání. Největším zdrojem informací jsou média, avšak nejčastěji se volající o DONA lince dozví také ze sdělovacích prostředků, internetu, tiskovin Bílého kruhu bezpečí, od přátel, známých a policie. Pokud oběti někdo sdělí, že se může se svým problémem obrátit na DONA linku, tak to udělá.

Otázka č. 4. Zda DONA linka pořádá přednášky, jak se o přednáškách účastníci dozví, jaké materiály rozdávají účastníkům?

DONA linka přednášky nepořádá, ale je prezentována v rámci přednášek Bílého kruhu bezpečí, který je naším provozovatelem. Účastníkům jsou rozdávány materiály v podobě letáčků s vyčerpávajícími informacemi a v případě zájmu jsou ihned na místě poskytovány odborné rady.

Otázka č. 5. Jak jsou oběti a veřejnost informovány o problematice domácího násilí a jeho trestně-právním řešení ze strany DONA linky?

Okrajově se tato otázka řeší v letáčích a na internetových stránkách DONA linky. Samozřejmě konkrétní řešení lze navrhnout až ve chvíli, kdy zavolá oběť domácího násilí a svěří se nám se svým problémem.

Otázka č. 6. Zda oběti a veřejnost ví, jaké mají možnosti a nároky (peněžitá pomoc atd.)?

Zmíněné osoby své možnosti a nároky neznají. Vždy říkají, že slyšely něco o tom a tom řešení, ale konkrétně neví. Až teprve když jim sdělíme, co všechno můžou požadovat, tak jsou často velice překvapeny. Chápeme, že lidé se neumí zcela orientovat v zákonech a proto jsme tady my, abychom je dokázali usměrnit a pomoci se orientovat.

7.7 Vyhodnocení rozhovorů

Zpracovaná data jsem seřadila do přehledných tabulek, které jsem pojmenovala podle výzkumných otázek.

Tabulka č. 1.

Zda oběti ví, jaké jsou znaky a formy domácího násilí?

Intervenční centrum	Oběti neumí konkrétně označit znaky a formy domácího násilí.
Bílý kruh bezpečí	Oběti znaky domácího násilí neznají, ale znají domácí násilí ve formě fyzického a psychického.
DONA linka	Znaky domácího násilí většinou neznají. Mezi formy umí zařadit svůj případ a o ostatní rozdělení se nezajímají.

Z odpovědí vyplývá, že většina obětí nezná znaky a okrajově zná formy domácího násilí.

Tabulka č. 2.

Zda oběti ví, jakou pomoc jim zařízení může poskytnout?

Intervenční centrum	Oběti většinou ví, že jsou schopni jim nějakým způsobem pomoci, ale konkrétní způsob pomoci neznají.
Bílý kruh bezpečí	Každá týraná osoba přijde s konkrétním problémem a doufá, že instituce bude schopná jim pomoci. Většinou neví, jak velký je rozsah poskytovaných služeb.
DONA linka	Pokud se oběti rozhodnou oslovit DONA linku, tak většinou ví, že jim bude nějakým způsobem na druhém konci telefonu poskytnuta pomoc a rada.

Klienti pomáhajících institucí většinou ví, že jim bude poskytnuta pomoc s řešením jejich problému, ale neumí si představit, jakým způsobem bude intervence probíhat.

Tabulka č. 3.

Zda oběti ví, že mohou pomoc hledat právě v pomáhající instituci?

Intervenční centrum	Většina ohrožených osob intervenční centrum jako pomáhající organizaci nezná do té doby, než ji o ní někdo informuje.
Bílý kruh bezpečí	Tato instituce se začíná pomalu dostávat do povědomí veřejnosti, takže se dá říci, že oběti ví, že mohou hledat pomoc právě zde.
DONA linka	Pokud oběti někdo sdělí, že se může se svým problémem obrátit na DONA linku, tak to udělá.

V tomto případě se dá říci, že je důležitá prezentace organizací, zejména ve sdělovacích prostředcích, tiskovinách, letácích, přednáškách apod., jinak veřejnost a oběti špatně získávají povědomí o těchto organizacích.

Tabulka č. 4.

Zda pomáhající instituce pořádá přednášky, jak se o přednáškách účastníci dozví, jaké materiály rozdávají účastníkům?

Intervenční centrum	Pořádá přednášky jak pro veřejnost, v nemocnici pro zdravotní sestry, pro úředníky na městském úřadě, pro pracovníky charit nebo pro studenty středních škol apod.
Bílý kruh bezpečí	Také pořádá přednášky jak pro širokou veřejnost, tak pro odborníky, jako např. pracovníky probační a mediační služby, zdravotnických zařízení, policie apod.
DONA linka	Tato telefonická poradna je prezentována prostřednictvím přednášek Bílého kruhu bezpečí, který je jejím provozovatelem.

Dá se říci, že všechny oslovené organizace pořádají přednášky o své činnosti. Jedinou výjimkou je DONA linka, která sama o sobě přednášky nepořádá, ale je prezentována v rámci přednášek svého provozovatele a to Bílého kruhu bezpečí, o.s.

Otázka č. 5.

Jak jsou oběti a veřejnost informovány o problematice domácího násilí a jeho trestně-právním řešení ze strany pomáhající instituce?

Intervenční centrum	Veřejnost je informována prostřednictvím letáků, při přednáškách, na internetových stránkách a při sjednané schůzce se sociální pracovníci.
Bílý kruh bezpečí	Veřejnost a oběti jsou nejčastěji informovány prostřednictvím letáků, na internetových stránkách a také přímo při sjednané schůzce.
DONA linka	Okrajové řešení je uvedené v letácích a na internetových stránkách DONA linky. Konkrétní řešení lze navrhnout až ve chvíli, kdy zavolá oběť domácího násilí a svěří se se svým problémem.

Lze konstatovat, že veřejnost a oběti jsou o celé problematice domácího násilí informovány dostatečným způsobem. Vždy je na vůli člověka, zda je ochotný přijít na přednášku, vzít si letáček nebo navštívit internetové stránky.

Tabulka č. 6.

Zda oběti a veřejnost ví, jaké mají možnosti a nároky (peněžitá pomoc atd.)?

Intervenční centrum	Do té doby, než oběti někdo (policie, pomáhající instituce) nepoučí, tak své možnosti a nároky neznají.
Bílý kruh bezpečí	Lidé tato svá práva neznají. Vždy zcela spoléhají na to, že jim okolnosti ohledně možností a nároků vysvětlí organizace.
DONA linka	Oběti a veřejnost své možnosti a nároky neznají. Mají pouze mizivé povědomí o existenci některých zákonů.

Z uvedených odpovědí zcela vyplývá, že oběti a veřejnost neví, jaké mají možnosti a nároky z pohledu trestně-právního.

8 Shrnutí praktické části

Cílem praktické části bylo zjistit, jaké informace neznají oběti domácího násilí, konkrétně zda ví, jaké mají možnosti a nároky, kam se mohou v případě prožívání domácího násilí obrátit, aby mohla být na základě zjištěných informací vytvořena příručka pro oběti domácího násilí. Pro sběr dat byla použita metoda řízeného rozhovoru. Byly osloveny tři pomáhající instituce, kterým bylo položeno 10 otázek.

Jak již bylo řečeno, domácí násilí je fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti. Intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah. Z rozhovorů s příslušnými pracovníky sdružení a organizací, kteří se problémem domácího násilí zabývají, vyplynulo, že veřejnosti nejsou známy dostatečně znaky domácího násilí a neznámé jsou jim i druhy domácího násilí. Stejně tak jim není jasné postavení oběti a násilníka. Řada z nich nezná ani instituce, které nabízejí pomoc obětem domácího násilí. Seznámí je s nimi až policejní orgán nebo organizace, které s nimi začnou v rámci řešení domácího násilí spolupracovat. Z provedeného šetření plyne, že kontaktování těchto institucí má každým rokem stoupající tendenci, což je dané také novými právními úpravami v trestním zákoníku a celkovým přístupem veřejnosti k řešení domácího násilí. Ovšem i přesto jsem připravila soubor rad, jak jednat při zjištění případného domácího násilí.

Zjistěte, jestli žijete v násilném vztahu

Pokuste se odpovědět na následující otázky. Odpověď ano si počítejte, byť k takovému incidentu došlo jenom jednou nebo dávno.

- Stupňuje se v posledních 6 měsících násilí?
- Škrtí vás někdy partner, nebo dusí?
- Vyhrožuje vám partner zabitím?
- Má zbraň? Vyhrožoval vám někdy zbraní, nožem, nebo dokonce pistolí?
- Napadl vás během těhotenství?
- Je žárlivý, kontrolující, majetnický?
- Máte strach, že by vás mohl zabít?

- Vyhrožuje vám sebevraždou, nebo má dokonce za sebou sebevražedné pokusy?

Pokud si dopovíte na více následujících otázek ano, pak jste ve vysokém stupni nebezpečí. Žijete-li v násilném vztahu, máte tendence násilí zlehčovat, „nevidět“ ho. I pokud se rozhodnete v takovém vztahu zůstat, pak nepodceňujte nebezpečnost svého partnera.

Kromě výše zmíněných otázek jsou i další vysoce rizikové faktory, které ukazují na nebezpečnost násilné osoby. Nebezpečnost násilné osoby dále zvyšují tyto faktory:

- Pokud váš partner vyrostl v rodině, kde docházelo k domácímu násilí mezi rodiči, nebo kdy byly oběťmi násilí dokonce děti.
- Pokud se váš partner dopouštěl domácího násilí i v předchozích vztazích.
- Pokud se chová násilně i jinde, např. pere se, je výbušný, má konflikty i s jinými lidmi.
- Pokud váš partner byl v minulosti trestán, nebo porušil soudní nařízení (např. u vykázání).
- Pokud váš partner pije nebo zneužívá jiné návykové látky.

Obecná bezpečnostní doporučení

Žijete-li v násilném vztahu a nemáte v plánu odejít, pak je vhodné pro vaši bezpečnost dodržovat některá pravidla a myslet na svou bezpečnost.

- Kontaktujte specializovanou poradnu, kde vám pomohou se v situaci lépe orientovat. Nemusíte se bát, že by vás tlačili do odchodu, toto rozhodnutí je opravdu na vás. Nepoužívejte domácí počítač a nejlépe ani domácí telefon, vyhledáváte-li si pomoc. Mějte u důvěryhodné osoby ukryté důležité dokumenty, např. rodné listy dětí, oddací list, pas apod. Je dobré mít záložní klíče od bytu. Také je vhodné ponechat si odložený určitý finanční obnos.
- Mějte v bytě nebo na nějakém pro vás přístupném místě uschovanou tzv. pohotovostní tašku, kde budete mít oblečení pro sebe a děti, peníze a další důležité věci pro případ rychlého odchodu.
- Mějte stále zapnutý telefon. Pokud vám partner telefon kontroluje nebo bere, je výhodné mít ještě jeden. Mějte policii na rychlé volbě.
- Informujte někoho ve svém okolí o tom, co se u vás doma děje. Zkuste vaši situaci diskutovat se svými přáteli a zjistěte, na koho se obrátit v případě nouze.
- Zapamatujte si důležitá telefonní čísla, případně adresy, které byste mohla

potřebovat při náhlém odchodu z domova. Například adresu krizového centra, azylového domu apod.

- Je-li to možné, domluvte si signál se sousedy nebo kamarádkou pro případ, že byste nemohla volat policii sama. Může to být rozsvícené světlo, nějaká neutrální věta, kterou řeknete do telefonu.
- Vidíte-li, že se schyluje k nějakému incidentu, pokuste se i s dětmi pod nějakou záminkou odejít včas. Přemýšlejte o tom, co případně můžete říci, na co se vymluvit – např. nákup apod.
- Zkuste přemýšlet nad spouštěcími momenty násilí (některé klientky potvrdily, že jejich manželé byli agresivní vždy, když prohrál jejich oblíbený sportovní klub). Přemýšlejte, jak se spouštěcím momentům vyhnout.
- Mluvte o násilí se svými dětmi a určete jim bezpečné místo v bytě (pokoj, který jde zamknout) nebo v okolí (např. sousední dům, kam se mohou uchýlit, pokud potřebují pomoc). Rozhodně jim vysvětlíte, že jejich úkolem je zůstat v bezpečí a ne ochraňovat vás.
- S dětmi si domluvte nějaké kódové slovo, aby věděli, že je čas se jít schovat: např. „dětí, máte hotové úkoly?“ nebo něco podobného.
- Promyslete si únikové cesty z bytu z domu. Mějte dopředu rozmyšlené, kam byste případně v noci utekla. Promyslete si i cestu, jak se tam dostanete, jezdí tam veřejná doprava? Můžete si cestu několikrát projít, abyste pak pod tlakem jednala efektivně.
- Zahrňte své děti do únikového plánu a nacvičte jej s nimi. Označte jim bezpečné místo, kde se mohou schovat a vysvětlíte jim, aby utekly k sousedům nebo na jiné bezpečné místo, když uslyší, že začíná násilný incident. Naučte je volat policii.
- Dokumentujte všechna napadení. Pište si deník, pokud můžete, fotografujte stopy po násilí.

Co dělat, když vás partner napadne

Je dobré přemýšlet o tom, jak se zachovat, když dojde k napadení. I když to není příjemné, může se to velice osvědčit. Člověk ve stresu jedná často zkratkovitě, a proto je důležité mít jednotlivé kroky alespoň trochu rozmyšlené.

- Máte-li malé dítě, nezdvíhejte jej v případě napadení do náručí, jste pak oba mnohem zranitelnější.

- Neutíkejte do místnosti bez oken, kde vás partner může zavřít, vyhněte se místnostem, kde by mohl vzít do ruky zbraň (kuchyně, dílna). Začne-li konflikt například v kuchyni, zkuste tuto místnost opustit.
- Pokud vás partner bije, snažte se schoulit do rohu, krýt si rukama hlavu a nohy přitáhněte k tělu, abyste chránila břicho.
- Pokud jste v nebezpečí a potřebujete pomoc, zavolejte policii.
- Pokud vás partner napadne během volání na policii, nechte telefon vyvěšený, mluvejte a křičte.
- Po příjezdu policie trvejte na tom, abyste byli s partnerem vyslýcháni každý v jiné místnosti.
- Zjistěte jména a čísla zasahujících policistů.
- Trvejte na tom, aby byl z výjezdu policie vytvořen zápis. Můžete si jej druhý den vyzvednout na policejní stanici. Pečlivě si tyto dokumenty uchovejte na bezpečném místě.
- Pokud vás partner napadl, může být vykázán ze společné domácnosti. Pod dohledem policie má právo si vzít osobní věci, odevzdá klíče a opustí byt. Může se stát, že policisté nebudou dobře informovaní, nebudou chtít vašeho partnera vykázat. Trvejte na svém, pokud se bojíte dalšího napadení nebo dokonce o život. Čím více budete informovaná a budete vědět, na co máte právo, tím lépe se vám bude s policisty spolupracovat.
- Pokud by po konfliktu přesto policie vašeho partnera nevykázala, je nanejvýš důležité, abyste po jejich odjezdu nezůstávala v bytě sama. Tato situace by pro vás byla velice nebezpečná. Trvejte na tom, aby vám policisté poskytli asistenci při odchodu. Měli by vás odvézt minimálně na nejbližší tramvaj, autobus, ideálně do některého z azylových domů nebo krizových center. Ne vždy mají zasahující příslušníci povědomí o těchto institucích, měla byste tedy sama mít přehled o tom, kde se takové zařízení ve vaší blízkosti nachází.
- Nikdy neopouštějte domov bez dětí! Pokud se vše stane tak rychle, že děti nemůžete vzít s sebou, vraťte se co nejdříve s policistou a vyzvedněte je. Nejen že mohou být v nebezpečí zneužití ony samy, ale násilník se může rozhodnout, že je vezme jako rukojmí.
- Pokud po napadení navštívíte lékaře, určitě uveďte důvod vašich zranění, vezměte si od lékaře zprávu. Opět uschovejte na bezpečném místě. Dávejte pozor, aby váš partner tyto dokumenty nenašel, mohlo by to pro vás být velice nebezpečné.

- Je-li to možné, vyfotografujte s datem svoje zranění a také případné škody v bytě. Nechte si fotografie vyvolat i s datem.

Co dělat, plánujete-li odchod

- Nejbezpečnější dobou k odchodu je tzv. fáze líbánek, to je čas, kdy se partner snaží a vypadá to, že se vše zlepšuje. Bohužel právě v této fázi většina žen doufá, že se partner změnil a že už to bude dobré. Přesto pokud plánujete odchod, je tato doba nejvýhodnější.
- Je dobré si vytvořit plán odchodu a určitě je vhodné navštívit odbornou poradnu, kde vám s takovým plánováním pomohou.
- Bude potřeba vyřešit několik věcí:
 - Finanční aspekt. Jste na partnerovi finančně závislá? Víte, z čeho budete žít, máte možnost si vytvořit nějakou finanční rezervu?
 - Kam půjdete. Existuje varianta partnera nechat vykázat, nebo zmapuje místní azylové domy, zvažte bydlení u kamarádky, rodičů. V případě, že se partnera skutečně bojíte, zvažte takovou variantu, kdy nebude znát vaši novou adresu.
 - Bezpečnost dětí. Co říct ve škole, jak vše uspořádat.
- Zvažte všechny možnosti, kam půjdete, bude to azylový dům, vrátíte se k rodičům, nebo půjdete ke kamarádce? Postupně z bytu odnášejte důležité věci, doklady svoje a dětí, rodné listy, oddací list, případné dokumenty týkající se majetku. Můžete postupně odnášet i nějaké oblečení, tak aby si toho partner nevšiml, např. zimní apod.

Co je dobré mít ukryté na bezpečném místě?

- Řidičský průkaz a technický průkaz od auta,
- rodné listy,
- občanský průkaz,
- průkazy pojištěnce,
- pasy a imigrační dokumenty,
- záznamy o školní docházce dětí,
- lékařské předpisy, léky, brýle,
- důkazy o domácím násilí – lékařské záznamy, policejní záznamy a jiné,
- bankovní karty, kreditní karty a šeková knížka,

- váš adresář s telefony.

Ideální varianta je, že odejdete ve chvíli, kdy váš partner nebude doma. Zařídte, aby u stěhování nebyly děti (pro případ, že by se vrátil) a určitě mějte s sebou pomoc, kdyby došlo k nějakému konfliktu.

Nechte partnerovi vzkaz, že odcházíte a děti berete s sebou. Nesdělujte nic konkrétního. Rozhodně ne adresu nového bydliště. Nejste povinna tuto informaci partnerovi sdělovat. Počítejte s tím, že se partner bude zlobit. Vy sama ho znáte nejlépe, zkuste se zamyslet, co by mohl udělat.

Rozhodně nesdělujte partnerovi, že od něj plánujete odejít, období rozchodu je jedno z nejnebezpečnějších, takže byste vystavila sebe i děti velkému riziku. Nejlépe je odchod vhodné naplánovat pečlivě dopředu.

Co dělat po odchodu

Odchod od násilného partnera je třeba pečlivě naplánovat a promyslet. Vše v klidu připravujte a rozhodně partnerovi nesdělujte, co máte v úmyslu. Období rozchodu je velice nebezpečné, je tedy třeba vše dobře rozmyslet.

- Určitě se seznámte s tím, co to znamená vykázaní, na které máte právo.
- Odcházíte-li od násilného partnera, není rozumné mu sdělovat svoji novou adresu. Zvláště prvních pár dní po odchodu, byste se měla partnerovi vyhýbat.
- Po odchodu si změňte telefonní číslo, které dáte jen několika lidem, kterým opravdu věříte. Požádejte je, aby vaše číslo nikde dál nesdělovali.
- Informujte kolegy v práci, pokud se bojíte, že by se tam partner mohl objevit a obtěžovat vás. Domluvte se s nimi tak, aby byli připraveni v případě potřeby volat policii.
- Vyhýbejte se po nějaký čas místům, kde by vás bývalý partner mohl vyhledat, např. váš oblíbený obchod. Měňte svoje obvyklé trasy. Pokuste se vyhnout tomu, že byste se vracela sama večer domů, pokuste se mít vždy doprovod.
- Pokud nechcete, aby vás bývalý partner našel, musíte být opatrná, když někam zadáváte adresu. Adresy mohou být lehce vypátrány. Ta se dá lehce vypátrat přes osobní záznamy, jako jsou daňová přiznání, lékařské zprávy, registrace voličů, přes školy, lékařské ordinace, veřejné knihovny a videopůjčovny. Proto s tímto údajem zacházejte opatrně. Můžete si nechat poštu posílat ke známým, nebo na nějaké kontaktní místo.
- Také není vhodné si předplácet na místo, kde bydlíte, noviny nebo jiné služby.

- Poproste lidi, kteří vaší adresu a telefon znají, by jej nesdělovali. Váš bývalý partner může vymýšlet různé lži o doručení důležité zprávy apod. Připomínejte lidem, že je nebezpečný a máte dobrý důvod pro to se skrývat.
- Promluvte si s učitelkou vašich dětí. Můžete je ve škole či školce požádat, aby děti nedávali bývalému partnerovi. Buďte ovšem připravená na to, že dokud nemáte děti svěřené v péči, můžete je ze školy vyzvednout oba.
- Po odchodu od násilného partnera je určitě vhodné zachovávat bezpečnostní pravidla i při pohybu venku.
- Pokud opustí byt váš partner a je trvale hlášen u vás v bytě, pak byste neměla měnit zámky. Nebyl-li vykázan, mohl by s asistencí policie vstoupit do bytu a podat na vás trestní oznámení. Pokud je tedy byt váš nebo jej máte v nájmu, můžete na obci požádat o zrušení trvalého bydliště partnera a poté zámky vyměnit.

Co dělat po odchodu s dětmi

- Nejpozději další pracovní den po vašem odchodu od partnera navštivte na svém místním úřadě, nebo městské části tzv. OSPOD (odbor sociálně-právní ochrany dětí).
- Dokud nebudete mít děti svěřené do péče, pak máte na děti oba stejná práva. Nesmíte např. odvézt děti bez souhlasu partnera ze země, protože by vás partner mohl nahlásit, že jste děti unesla.
- Stejně tak po vašem odchodu z domova vás partner může nahlásit jako pohřešovanou na policii. Ta ovšem nejdříve kontaktuje právě OSPOD, kde mu sociální pracovnice sdělí, že jste vy i děti v pořádku a odešli jste z domova z důvodů násilného chování partnera.
- Pokud se chcete přestěhovat do jiného města, městské části, pak platí tzv. místní příslušnost. To znamená, že spadáte tam, kde se ve skutečnosti nacházíte, ne podle trvalého bydliště.
- Na OSPOD budete jednat se sociální pracovnící. Je vhodné ji informovat o tom, k čemu u vás doma dochází, nesnažte se násilí popírat, není to vaše ostuda.
- Z vašeho setkání by měla pracovnice udělat zápis, který byste si vy měla přečíst a podepsat. Pokud to neudělá, můžete jí vše, co jste řekla shrnout do e-mailu, na konci kterého ji požádáte, aby jej založila do spisu.
- Pokud není sociální pracovnice sympatická nebo je neochotná, zavalená prací, pak

nepanikařte, není až tak důležitá její osoba, jako spis, který založí pro vás a vaše děti. Z toho pak vychází soud při svěřování dětí do péče. Proto je hodně důležité, aby ve spise byly všechny důležité informace. Pokud není sociální pracovnice ochotná vše zapisovat, můžete jí vše poslat do emailu nebo přinést vytištěné a požádat ji o založení do spisu.

- Po vaší návštěvě je sociální pracovnice povinna kontaktovat vašeho partnera/manžela a pozvat si ho, aby se vyjádřil k vašemu sdělení. Proto je vhodné návštěvu OSPOD naplánovat tak, aby se tak nestalo, dokud jste ještě doma. Počítejte s tím, že taková věc by vašeho partnera rozzuřila.
- Do spisu mají právo nahlížet oba rodiče. Proto pokud chcete některé informace před partnerem zatajit, požádejte pracovníci, aby založila tzv. složku důvěrné, kam nebude mít partner přístup. On samozřejmě může žádat to samé.
- Bohužel dokud nebudete mít děti svěřené v péči, může si je partner vyzvednout např. ze školky a nemusí vám je dávat. Ovšem ani vy nemusíte otci až do rozhodnutí soudu umožňovat styk s dětmi. Proto bude dalším logickým krokem vaše žádost o svěřování dětí do vaší péče. Sociální pracovnice by vám měla vysvětlit, jak se postupuje a poskytnout vám šablonu podle které žádost můžete sepsat.
- **Seznam užitečných rad pro možný únos dětí:**
 - Naučte své děti poznávat, kde se nacházejí (jména měst, restaurací, silnic), vyznat se v mapě.
 - Naučte je nechávat vzkazy na ubrouscích nebo na papírových utěrkách na toaletách.
 - Naučte děti, jak požádat o pomoc jiné lidi, ideálně oblečené v policejních nebo vojenských uniformách, jak se obrátit na dospělého a co říkat.

9 Závěr

Problematika domácího násilí je v současné době závažný společenský jev, který nelze přehlížet nebo se mu vyhýbat. Cílem bakalářské práce bylo poskytnout ucelený pohled na problematiku domácího násilí, zaměřit se na možnosti informovanosti v oblasti jeho trestně-právního řešení a tím přispět k většímu povědomí o tomto problému. Dle mého názoru byl cíl splněn, k čemuž napomohlo i velké množství literatury, které tuto problematiku sleduje.

Jak jsem již uvedla v úvodu, inspirací ke zvolení právě tohoto tématu bakalářské práce byla snaha informovat společnost o uvedeném problému, také mé zaměstnání spojené s trestně-právním řešením domácího násilí a též do jisté míry má osobní zkušenost s tímto problémem. Svou práci vnímám spíše jako určitou příručku pro osoby ohrožené domácím násilím a pro nezúčastněné osoby, které by nějakým způsobem rády oběti pomohly. Práce ve své teoretické části přináší celkový popis a identifikaci domácího násilí, na základě kterého by jej měl každý rozeznat. Také se jednotlivci mohou identifikovat s rolí oběti nebo s rolí násilníka, protože jsou tyto osoby vyčerpávajícím způsobem popsány. Dále jsem uvedla příslušné právní úpravy, ze kterých v dnešní době české právo při řešení incidentů spojených s domácím násilím vychází. Nedílnou součástí je praktická část bakalářské práce, ve které se zaměřuji na praktické zkušenosti orgánů a organizací, jež se zabývají domácím násilím. Z provedeného šetření plyne, že kontaktování těchto institucí má každým rokem stoupající tendenci, což je dané také novými právními úpravami v trestním zákoníku a celkovým přístupem veřejnosti k řešení domácího násilí.

Každý z konkrétních projevů domácího násilí od nekomunikování, ignorování partnera a jeho potřeb, přes nadávky, výhrůžky, až po fyzické násilí, včetně nenásilné manipulace bombardování láskou, představuje specifickou formu komunikace mezi lidmi. Vysvětlení, že příčinou bití ženy je opilost manžela, je zjednodušující. Příčinou násilného chování v rodině je především selhání člověka v komunikaci se sebou samým. Projevuje se jako neschopnost či neochota některého z partnerů řešit vnitřní konflikt vyvolaný nejčastěji potřebou vyrovnat se se změnou v dosavadním způsobu života. Je známo, že osoby, které mají problémy v sociální komunikaci, projevují častěji sklony k agresivním projevům a reaktivnímu jednání.

Praktická část práce pro mě byla zajímavá a to především z hlediska profesionálního přístupu pracovníků pomáhajících organizací. Jejich ochota pomoci jak obětem domácího násilí, tak i mně jako nezúčastněné osobě, byla obdivuhodná. Pochopila jsem, jak je důležité, aby oběti domácího násilí věděly, že mohou se svým problémem do těchto organizací kdykoli přijít. Sociální pracovníce je vyslechnou a nabídnou jim pomocnou ruku jak ve formě právního poradenství, tak i psychické podpory. Já sama jsem si začala více všimnout žen na ulici. Vnímám jejich výraz, postoj, chůzi, pohledy a snažím se identifikovat, zda některá z nich nemůže být obětí domácího násilí. Překvapila mě myšlenka, že by bylo dobré, aby vznikly poradny také pro pachatele domácího násilí. Je důležité s nimi pracovat, aby se mohlo předcházet jejich dalším násilnickým sklonům. Specializovaná pracoviště, kde by agresorům tuto službu nabídli, jsou pouze v Praze. Účast na jejich programech je na bázi dobrovolnosti, takže záleží pouze na ochotě agresora, jestli tuto možnost pomoci využije a bude se chtít naučit zvládat svou agresi.

Přípravou materiálu pro veřejnost týkajícího se domácího násilí jsem si uvědomila, že předcházet, popřípadě zamezovat vzniku projevu domácího násilí, lze prostřednictvím přímé, vstřícné a otevřené komunikace. Týrání v rodině není novinka, ale mění se jeho styl. Není moc nových podob fyzického násilí, základem však je stále bití. U psychického násilí je možná větší obava ze znemožnění se, ztráty prestiže, postavení. Lze však říci, že do násilí se promítají nové technologie, příkladem může být expartnerský stalking. Řekne-li muž týrané exmanželce, že si ji stejně najde všude na světě, jde dnes o hrozbu mnohem reálnější než dříve. Je těžké říci, jaké násilí se jeví jako nejhorší. Fyzické násilí může mít obrovské zdravotní následky a může vést až ke smrti. Ovšem dlouhodobé psychické týrání zanechá silnější stopu na duši. Neustálé výhrůžky muže, že sebere matce děti, jí vedou k obavám, úzkosti, strachu, a mohou v lepším případě končit jejím psychickým zhroucením, v tom nejhorším i sebevraždou.

Po přečtení této bakalářské práce by měla veřejnost vědět, jak rozpoznat domácí násilí ve svém okolí a oběti by měly umět rozlišit, zda se v jejich případě jedná o domácí násilí a jak by jej měly řešit. Oproti tomu sociální pracovníci jsou dle mého názoru dobře kvalifikovaní a ví, jak správně identifikovat domácí násilí a jak oběti pomoci.

Seznam použité literatury

BURIÁNEK, J. a kol. *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-914-6.

ČECH, O. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. České Budějovice: Theia, 2011. ISBN 978-80-904854-0-2.

ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, L. *Jak se vyznat v domácím násilí?* In: *Právo a rodina*. 2011. Roč. 13, č. 7. ISSN 1212-866X.

ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-2207-8.

ČÍRTKOVÁ, L. *Nebezpeční expartneři*. In: *Právo a rodina*. 2011. Roč. 13, č. 3. ISSN 121-866X.

ČÍRTKOVÁ, L.; VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Praha: Grada, 2007. ISBN 9788024720142.

DUNOVSKÝ, J.; DYTRYCH, Z.; MATĚJČEK, Z. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.

ELIÁŠ, K., SVATOŠ M. *Nový občanský zákoník*. Ostrava-Hrabůvka: Sagit, a.s., 2012. ISBN 978-80-7208-920-8.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

GJURIČOVÁ, Š., J. KOCOURKOVÁ a J. KOUTEK. *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-416-3.

MARVÁNOVÁ-VÁGNEROVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M. *Partnerské násilí*. Praha. Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. ISBN 80-85850-24-9.

NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní zákoník 2010*. Praha: Nakladatelství EURONION, 2010. ISBN 9788073170844.

ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: PAIDO, 1998. ISBN 80-85931-48-6.

SOVÁK, Z. *Trestní postih domácího násilí v České republice podle platných právních norem. Domácí násilí-záležitost nikoli soukromá*. Praha: Vydal Koordinační kruh prevence násilí na ženách, 1996

ŠEVČÍK, D., ŠPATENKOVÁ, N. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

ŠKODA, J., VAVERA F., ŠMERDA R. *Zákon o policii s komentářem*. Praha: Aleš Čeněk, s.r.o., 2013. ISBN 978-80-7380-447-3.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, o.p.s., 2004. ISBN 80-239-2106-1.

Internetové zdroje:

POLICIE ČR. *Preventivní informace* [online]. ©2015 [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>

ROVNOPRAVNOST. *Zprávy* [online]. ©2007 [cit. 2015-01-28]. Dostupné z: <http://www.rovnopravnost.cz/zpravy/sara-dn-1414/>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Pomoc obětem domácího násilí

Příloha č. 2: Písemný formulář intervenčního centra

Příloha č. 3: Dotazník SARA DN

Příloha č. 4: Kazuistiky

Příloha č. 1: Pomoc obětem domácího násilí

Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014

Plán je dostupný na internetových stránkách:

<http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf>

Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí

Pokud se necítíte ve vztahu bezpečně, připravte se na možnosti ochrany pro případ dalšího násilného útoku. Zvažte zejména:

- shromáždění důležitých telefonních čísel pro případ potřeby (známí, policie, intervenční centrum, azylový dům apod.),
- možnost informování rodiny, přátel či sousedů, kteří by Vám v případě potřeby mohli pomoci (např. poskytnutím krátkodobého úkrytu),
- možné únikové cesty v případě násilného jednání, např. nenechat se zavřít v části obydlí bez oken ani východu, ale též kam se lze v takové situaci uchýlit,
- smluvené znamení pro sousedy v případě ohrožení,
- vytvoření bezpečnostního zavazadla pro případ nenadálého odchodu z obydlí, kde budou uloženy všechny potřebné věci.

Jedná se zejména o:

- **doklady** (průkaz totožnosti, rodný list, průkaz zdravotního pojištěnce apod.)
- **důležité dokumenty** (k účtům, k bytu, pracovní smlouvy, rozhodnutí soudu apod.)
- **léky, věci denní potřeby pro sebe a případně pro děti** (oblečení, hygienické potřeby, hračky)
- **klíče od obydlí, peníze, kreditní kartu, jízdenky.**

Zdroj: <http://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>

Mezi tři pilíře ochrany před domácím násilím patří:

Policie ČR - institut vykázaní

www.mvcr.policie.cz

Soudy

www.justice.cz

Intervenční centra

www.domaci-nasili.cz nebo www.mpsv.cz

Zřízeny dne 1. ledna 2007 ve všech krajích České republiky. Poskytují krizovou pomoc osobám ohroženým domácím násilím.

Mezi další instituty chránící oběti před domácím násilím:

Azylové domy

Adresář azylových domů na www.azylovedomy.cz

Telefonní kontakt č. 596 630 186

Pomoc pro lidi bez přístřeší či ohroženými ztrátou bydlení.

DONA linka

www.donalinka.cz

Nepřetržitá telefonní linka 251 511 313

Osobám ohroženým domácím násilím, jejich příbuzným a známým nabízí porozumění a důvěru, poskytuje okamžitou odbornou psychologickou, právní, organizační a morální pomoc, respektuje anonymitu klientů a požadavek diskrétnosti, pomůže orientovat se v aktuální situaci, poskytne praktické rady a další možný postup, vyhledá bezpečné ubytování, přivolá v případech vážného ohrožení života a zdraví urgentní pomoc

Linka důvěry

www.capld.cz

Telefonní kontakty na adrese výše uvedené internetové adrese.

V současné době existuje v České republice okolo 35 linek důvěry, které umožňují anonymní telefonický kontakt za účelem rozhovoru o aktuálních problémech

neodkladného nebo naléhavého charakteru. Kromě pomoci při zvládnání různých krizových stavů poskytují také informace o službách a kontaktech vhodných navazujících zařízení. Jsou to pracoviště poskytující telefonickou krizovou pomoc. K přednostem této služby patří snadná dostupnost, anonymita, odborná způsobilost a provázanost s dalšími službami.

Linka bezpečí

www.linkabezpeci.cz

nepřetržitá telefonní pomoc č. 116 111

Byla založena za účelem pomoci dětem a mladým lidem nejen v jejich obtížných životních situacích, ale i při jejich každodenních starostech a problémech.

Psychosociální centrum ACORUS

www.acorus.cz

Nepřetržitá telefonní linka č. 283 892 772

Poskytuje osobám ohroženým domácím násilím komplexní odbornou pomoc směřující k překonání nepříznivé sociální situace a k začlenění do běžného života bez přítomnosti násilí.

ROSA

www.rosa-os.cz

telefonní kontakt č. 241 432 466

Centrum pro týrané a osamělé ženy.

ADRA - Pyramida pomoci a rozvoje

www.adra.cz

Telefonní kontakt 606 824 104 nebo 495 262 214

Linka právní pomoci pro ženy - oběti domácího násilí (proFem)

Telefon 224 910 744

Občanské poradny

www.obcanskeporadny.cz

Poskytují nezávislé, odborné, nestranné a bezplatné sociálně odborné poradenství v 18 právních oblastech (sociální dávky, sociální pomoc, pojištění, pracovně právní vztahy a zaměstnanost, bydlení, rodina a mezilidské vztahy, majetkoprávní vztahy a náhrada škody, finanční a rozpočtová problematika, zdravotnictví, školství a vzdělávání, ekologie, právo životního prostředí, ochrana spotřebitele, základy práva ČR, právní systém EU, občanské soudní řízení, veřejná správa, trestní právo, ústavní právo). Současně upozorňují příslušné státní a místní organizace na nedostatky legislativy a na neřešené problémy občanů.

Rodinné poradny

www.amrp.cz

V těchto poradnách poskytují poradenskou a psychologickou pomoc jednotlivcům, manželům a rodinám, rozvodové poradenství a porozvodové vedení, psychologickou pomoc jak osobám osamělým, nezaměstnaným, tak rodinám s postiženým členem domácnosti, předmanželské poradenství, výchovnou, vzdělávací a publikační činnost.

Bílý kruh bezpečí

www.bkb.cz

Nepřetržitá telefonní pomoc č. 251 511 313 nebo 257 317 110

Poskytuje odbornou, bezplatnou a diskrétní pomoc obětem a svědkům trestných činů, včetně morální a emocionální podpory.

Elektronický portál územních samospráv

www.epusa.cz

Zde jsou uvedeny kontakty na úřady státní správy a samosprávy - magistráty měst, městské úřady, organizace zřizované městy atd.

Ministerstvo vnitra

www.mvcr.cz

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

www.mpsv.cz

Ministerstvo spravedlnosti ČR

www.mscr.cz

Státní zastupitelství, Probační a mediační služba

www.justice.cz

Příloha č. 2: Písemný formulář intervenčního centra

Kanovnická 11, 370 01 České Budějovice

Tel. 386 323 016 Mobil: 603 281 300

e-mail: intervencnicentrum@charitacb.cz

www.charitacb.cz

Písemný souhlas s nakládáním s osobními údaji

Já, níže podepsaný/á, vyjadřuji tímto svůj dobrovolný souhlas s tím, aby Intervenční centrum v Českých Budějovicích, detašované pracoviště Tábor, nakládalo v souvislosti s poskytováním služby ve smyslu zák. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, s mými osobními údaji pro účely vlastní dokumentace a statistického zpracování, a to v rozsahu nezbytném pro dosažení uvedeného účelu.

Zároveň vyjadřuji svůj souhlas s tím, aby byly na vyžádání poskytnuty níže uvedeným institucím informace týkající se mé osoby v souvislosti s násilným jednáním a to následujícím orgánům či organizacím:

☐	Policie České republiky
☐	Obecní/městská police
☐	Přestupková komise
☐	Orgán sociálně právní ochrany dětí
☐	Soud
☐	Státní zastupitelství
☐	Jiná instituce

Jméno, příjmení a datum narození uživatele.....

V Táboře dne

.....
Podpis uživatele

Příloha č. 3: Dotazník SARA DN

sara dn
pomůcka pro policisty

sara dn

3x5 otázek
na rizikové faktory

OTÁZKY ke zjištění rizika eskalace domácího násilí

DOMÁCÍ NÁSILÍ

Domácí násilí (dále jen dn) je především fyzické, psychické anebo sexuální násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami. O domácí násilí se jedná vždy, pokud jsou přítomny všechny následující znaky.

KLÍČOVÉ ZNAKY DN

- 1) **OPAKOVÁNÍ A DLOUHODOBOST** – z jednoho útoku jakéhokoli charakteru ještě nelze určit, zda jde o domácí násilí. Může to však být jeho začátek. *Ptejte se, jak často se na minulé incidenty, na předešlé zátkry PČR, na úrazy apod.*
- 2) **ESKALACE** – domácí násilí se stupňuje od útoků proti lidské důstojnosti k fyzickým útokům až k závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život. *Ptejte se, jak často se incidenty opakují a zda roste intenzita útoků či výhrůžek.*
- 3) **JASNÉ A NEZPOCHYBNITELNÉ ROZDĚLENÍ ROLÍ** na ohroženou osobu a násilnou osobu – domácí násilím nejsou vzájemná napadání, hádky, rvačky, spory, kde je rovné nebo střídavé postavení stran incidentu. *Ptejte se, kdo je ohrožen a kdo ubližuje.*
- 4) **NEVĚŘEJNOST** – domácí násilí probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly. *Ptejte se, kdy a kde k násilí dochází.*

sara dn

SOUBOR RIZIKOVÝCH FAKTORŮ KE ZJIŠTĚNÍ HROZBY BUDOUCÍHO DN

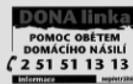
V případě, že na místě zátku identifikujete situaci jako domácí násilí, doporučujeme vám položit následující katalog otázek. Ty pomohou vám i ohroženým osobám uvědomit si reálné riziko současného a budoucího ohrožení. Zdrojem informací, tj. osobou, která na otázky odpoví, může být ohrožená osoba, oznamovatel (např. sousedé), ale i násilná osoba.

Otázky jsou orientačním vodítkem a slouží k rychlému a správnému rozhodnutí o dalším postupu. Otázky pokládejte v souvislosti s aktuálním incidentem a zajímejte se také o incidenty předchozí, protože domácí násilí je násilím na pokračování. V této fázi zátku není nutné provést písemný záznam, je-li to možné, doporučuje se pořídit záznam zvukový.

K vyhodnocení budoucího možného rizika dn použijte vlastní úvahu. Zvažte další kroky a opatření. Ze škály možných opatření zvolte vždy takové, které bude s přihlédnutím ke konkrétní situaci maximálně bezpečné pro ohroženou osobu.

Například:

- přivolejte další policisty
- zvažte opatření podle trestního řádu nebo zákona o PČR
- po 1. 1. 2007 zvažte „vykázání“ podle zákona č. 135/2006 Sb.
- doporučte azylové zařízení nebo jiné bezpečné místo
- poučte ohroženou osobu o bezpečnostním plánu
- informujte OSPOD o dětech v rodině
- předějte ohrožené osobě kontakt na DONA linku

Tento dokument vydává Bílý kraj bezpečí, o.s. v rámci projektu „Regionální podpora informovanosti o násilí inace pomoci obětem domácího násilí“, projekt spolufinancuje Evropská unie a státní rozpočet České republiky.

ODDÍL 1

NÁSILÍ VE VZTAHU K BLÍZKÉ OSOBE

- 1) **Dopouští se násilná osoba závažného fyzického nebo sexuálního násilí?**
– např. fyzické útoky a sexuální násilí, pokusy o ně, použití zbraní
- 2) **Vyhrožuje závažným násilím, sděluje své násilné úmysly?**
– např. vyjadřuje vražedné nebo agresivní myšlenky, plány, ničí oblíbené věci ohrožené osoby
- 3) **Dochází ke stupňování fyzického/sexuálního násilí nebo výhrůžek a úmyslů ze strany násilné osoby?**
– např. zvyšuje se krutost, četnost nebo různorodost násilných činů, výhrůžek nebo úmyslů
- 4) **Porušuje násilná osoba příkazy soudu a jiná nařízení?**
– např. podmínky kauce, zkušební doby, podmínečného propuštění, trestu zákazu pobytu, společenské záruky, probace aj.
- 5) **Má násilná osoba názory a postoje, které schvalují násilí?**
– např. vyznává a omlouvá zneužívání moci a různé formy násilí, trpí chorobnou žárlivostí, má potřebu ovládat blízké osoby, zlehčuje nebo popírá dn

ODDÍL 2

OBECNÉ SKLONY NÁSILNÉ OSOBY K NÁSILÍ

- 1) **Dopouští se obecné kriminality?**
– jedná násilná osoba antisociálně na veřejnosti (tj. mimo domácí násilí), existují informace o takovém chování, je držitelem zbraně
- 2) **Jsou informace o problémech v předchozích vztazích?**
– měla násilná osoba problém vytvořit a udržet dlouhodobý důvěrný vztah (opakovaně opouštění partnera, násilí ve vztahu)
- 3) **Má násilná osoba pracovní nebo finanční problémy?**
– např. je dlouhodobě bez zaměstnání, často mění zaměstnání, má výrazné finanční obtíže
- 4) **Má násilná osoba problémy s toxikomanii a jinými závislostmi?**
– např. problémy spojené s užíváním nelegálních drog, alkoholu nebo předepsaných léků, s hráčkou závislostí např. na automatech
- 5) **Má násilná osoba problémy v oblasti duševního zdraví?**
– např. evidentní známky narušení kontaktu s realitou, extrémní chování vybočující mimo normu

ODDÍL 3

ZRANITELNOST OHROŽENÉ OSOBY

- 1) **Chová se ohrožená osoba rozporuplně ve vztahu k násilné osobě?**
– přestože se chce od násilné osoby odpoutat, udržuje s ní pravidelné nebo nepravidelné kontakty, popírá a omlouvá akce násilníka, svaluje vinu na sebe
- 2) **Má z násilné osoby extrémní strach?**
– tzn. hladina strachu výrazně ovlivňuje její sebeobraně chování, strach ohroženou osobu traumatizuje a ochromuje její jednání
- 3) **Má ohrožená osoba problém se zajištěním svého bezpečí?**
– riziko je velké, pokud ohrožená osoba nemá znalosti o tom, kde a jak hledat pomoc, není schopna zajistit své bezpečí, nezná svá práva, má malé nebo žádné kontakty s přáteli a s původní rodinou
- 4) **Existují objektivní překážky, které brání zajištění bezpečí pro ohroženou osobu (nejenom v místě bydliště, ale i v zaměstnání)?**
– tato místa nezaručují bezpečí, chybí podpora od jiných osob, zdroje pomoci nejsou rychle a lehce dosažitelné, existuje problém s dopravní obslužností
- 5) **Má ohrožená osoba závažné osobní problémy?**
– např. problémy se zaměstnáním, s financemi, problémy právního rázu, mentální problémy, problémy s užíváním návykových látek

www.donalinka.cz – www.bkb.cz – www.domacinasili.cz
Copyright © 2005 P. R. Kropp, S. D. Hart & H. Buřaga – Copyright © 2006 Bílý kraj bezpečí, o.s.
Kopírování, reprodukce a opátování přenos jakýmkoli způsobem jsou zakázány mezinárodním právem.

Zdroj: <http://www.rovnopravnost.cz/zpravy/sara-dn-1414/>

Příloha č. 4: Kazuistiky

Příběh č. 1

Jak jsem uvedla již v úvodu své bakalářské práce, v tuto chvíli popíši konkrétní příběh týrané ženy. Během rozhovoru bylo navozeno příjemné klima. Sešla jsem se s poškozenou v jejím v bytě, aby se cítila dobře a byl navázán potřebný raport, tedy vytvořena otevřená atmosféra a navázán přátelský vztah. Po schůzce byly na poškozenou dodatečně učiněny doplňující otázky k úplné interpretaci příběhu. V úvodu popíši osoby obou aktérů, jejich rodinné a sociální podmínky, ve kterých vyrůstali, jelikož vliv rodiny na dítě je velice důležitý pro vytvoření vzorců chování pro život v dospělosti. K uveřejnění příběhu byl poškozenou dán souhlas, ovšem z důvodu citlivosti věci byla jména všech aktérů pozměněna.

Příběh paní Jany

Paní Jana se narodila v situaci, která nebyla pro rodinu moc příznivá. Janiným rodičům jedno dítě týden po narození zemřelo a při druhém dítěti šla matka na potrat. V tu dobu se již rodiče chtěli rozvádět, ale narodila se Jana. Rodiče se rozvedli, když byl Janě 1,5 roku z důvodu nevěry Janina otce. Jana zůstala bydlet s matkou, s otcem se nestýkala, jelikož ji matka proti otci neustále naváděla a otce pomlouvala. Matka si našla přítele, který Janu bil stejně tak jako matka. Jeden z traumatizujících zážitků Janina dětství je ten, že ji matka s nevlastním otcem nechali v šesti letech jet samotnou z Prahy, kam dojížděla na hodiny houslí. V patnácti letech odešla Jana na učiliště do Prahy. Po absolvování školy se z Prahy vrátila, ovšem ne ke své matce a nevlastnímu otci, ale na chalupu, kterou zdědila po babičce. Zde si zařídila svoji domácnost a osamostatnila se.

Karel pochází z úplné rodiny, ovšem jeho otec zemřel, když byly Karlovi 4 roky. Jeho matka se poté znovu vdala a měla další děti. Karel s novou rodinou vycházel bez problémů, všechny její členy měl rád a respektoval je.

Jana se s Karlem seznámila v jejích 22 letech. Karlovi bylo v té době 38 let. Do té doby Jana neměla žádný dlouhodobý vztah. Ke Karlovi se nastěhovala po třech letech i přesto, že již po 3/4 roce známosti jí Karel dal první facku. Karel hodně pil a dle slov Jany to byl velký despota. Nastavil pravidla, která Jana musela dodržovat. Pokud je porušila, tak přišel trest v podobě fyzického násilí či ponižování. Karel chtěl od Jany

úplný servis, vyžadoval absolutní poslušnost a donutil Janu odejít z práce, aby ji měl doma jenom pro sebe. Odtrhl ji od rodiny, přátel a ostatního okolí. Přes to všechno se Jana po 13 letech společného soužití za Karla provdala. Teror samozřejmě neustával. Jana se naučila mlčet, protože jedině tak se vyhnula násilí. Karel nechtěl mít žádné děti, protože se bál, že by přišel o Janinu pozornost. Po celou dobu dával Janě najevo, že je „jenom ženská“ a proto si s ní může dělat, co uzná za vhodné a musí ho poslouchat.

Zlomový bod nastal, když se Jana seznámila s jiným mužem. V tuto chvíli, po 17 letech společného přežívání, konečně dostala od Karla odváhu odejít. Musela se odstěhovat v době, kdy Karel nebyl doma. Poté nastalo psychické vydírání ze strany Karla. Vyhrožoval sebevraždou, ublížením na zdraví jí a její rodině. Byly to naštěstí jen plané řeči, protože nikdy nic slibovaného nedokonal.

Na otázku, proč Jana neodešla dříve, mi odpověděla, že neměla kam jít. Byla na Karlovi závislá, protože on si vždy se vším poradil, všechno vyřídil, byl spořivý, ale přesto lakomý a cholerik. Nikdy nevyhledala lékařskou ani jinou pomoc, protože si nepřipouštěla, že by se dělo něco špatného. Okolí si všimlo, že se něco děje a divilo se, proč nejde od Karla pryč. Ona to však nevnímala.

Dnes má Jana přítele, se kterým je šťastná a 17leté soužití s tyranem zasunula do zásuvky vzpomínek. Tvrdí, že si díky Karlovi váží svého života a užívá si ho naplno.

Příběh č. 2

Další kazuistiku mi dala k dispozici sociální pracovnice Intervenčního centra pro osoby ohrožené domácím násilím, Diecézní charita České Budějovice – pracoviště Tábor. Oběť sociální pracovníci poslala email, jehož slovosled nebyl změněn, ale byla změněna pouze jména osob a název města.

Příběh paní Petry

Dobrý den, dostala jsem na Vás kontakt od sociální pracovnice z Tábora, že prý mi pomůžete. Jmenuji se Petra Novotná a bydlím v Táboře. Mám dvouletého chlapečka s bývalým přítelem Michalem. Když jsme ještě spolu žili a Lukášek se nám narodil, tak už jsem začala poznávat, že tu není něco v pořádku... přítel by čím dál víc agresivnější, nejen na mne, ale i na mé přátele a rodinu. Když k nám přijela návštěva, tak se tvářil jakoby nic, jak se hrozně milujeme a jenom co návštěva odjela, tak padaly nadávky, do všeho mlátil a *buzeroval* mě. Pak začal jezdit autem pryč, neříkal mi kam a vracel se třeba ve 3 ráno. Poznala jsem na něm, že je pod vlivem drog, ale musela jsem mlčet!

Začali jsme se kvůli těmto výletům hrozně hádat. Já byla na miminko doma úplně sama a potřebovala jsem jeho podporu a pomoc. Po půl roce jsem se dozvěděla, že mě podvádí a chtěla jsem to s ním nějak vyřešit... ale místo toho jsem měla doma šílené peklo... nekupoval mi kredit, abych nikomu nemohla volat a psát, zamykal mě v baráku s miminkem a s klíčkama odjel a já byla zavřená sama s malým doma bez telefonu, dokud nepřijel... rodiče mi dávali peníze na jídlo a benzín, abych za nimi mohla jezdit, ale on mi vždy peníze sebral a vycucal mi benzín z auta, abych nikam nemohla odjet. Já jsem si to nenechala líbit a vždy jsme se pohádali a vždy u toho byl náš syn. Při hádkách mě vyhazoval třeba jen v pyžamu v zimě, v mrazu, ven na ulici a já tam mrzla, dokud mne nepustil dovnitř. Nebo jsem utíkala ke své kamarádce, co bydlí ve vedlejší vsi. Při hádkách po mě házel nádobí a tahal mě za vlasy a oblečení po chodbě a mlátil mi hlavou o zdi a dveře... Nikdy jsem nešla k doktorovi ani jsem nikomu nic neřekla, protože mi vyhrožoval, že mě zabije, když jenom ceknu a také jsem se styděla. Měla jsem doma půlročního syna a bála jsem se, co bude dál. Vydržela jsem to jen pár měsíců. Při každém vstávání, když šel do práce, tak jsme se pohádali, musel mít vždy v přesnou hodinu uvařeno, doma musel být pořádek a nesměla jsem si zvat kamarády, když tam on nebyl a když jsem něco neudělala, tak mi vzal klíče a telefon a odjel do práce. Byla jsem sama v baráku na vesnici a nemohla jsem nic, vůbec nic. Jednoho dne mi opět vzal klíče, zamknul mě doma s malým, a když jsem ho prosila, aby mi klíče přivezl, že chci jet k rodičům se najíst, protože mi nedával ani jídlo, tak mi do telefonu řekl, že ať počkám chvíli, že jede za mnou a že mi *rozfláká držku*. V tu chvíli jsem neváhala zavolat policii, protože mi šlo i se synem o život. Po této události jsem se od něj odstěhovala k rodičům. Už rok a půl spolu nežijeme, ale on se přestěhoval též k matce, která bydlí vedle nás v paneláku. Takže se spolu neustále vídáme. Máme péči o dítě stanovenou dohodou, ale jak bydlí vedle mě, tak má celý rok zájem o dítě, hraje si na hodného tatínka, ale při každém předávání mě slovně urážel, nadával mi, vysmíval se mi a někdy mi plival i do obličeje a fackoval mě. Když už syn byl větší a začínal vše kolem sebe chápat, tak jsme se spolu domluvili, že se budeme k sobě chovat jako přátelé, budeme se navštěvovat, chodit s malým společně na procházky a tak. Ano, vydrželo to jen pár měsíců, potom zase nadával, urážel mě, vydíral mě, že když mu nedám kluka, jak mě někde zabije a podobný věci. Když si bral kluka, tak jsem mu musela dát veškeré oblečení, jídlo a pleny s sebou. I přesto, že mi nedával alimenty nebo dal, ale jen pár stovek. Já žiju teď už se synem sama v bytě, platím nájem a malého živým jen z alimentů, což on nedokázal nikdy pochopit a i přesto, že jsem

neměla s malým co jíst, jsem mu musela všechno dát, aby mohl dělat před kamarádama, jak je pečlivý a starostlivý tatínek. Samozřejmě si ho bral, jen když se mu to hodilo, a nebo když jsem měla s malým plán. Jinak tráví všechnen volný čas v hospodě. Takže naše hádky a přetahování o dítě se nadále stupňovalo a já hloupá jsem sklopila hlavu a radši jsem mu ustoupila. Jeden večer mi vracel syna a chtěl ho mít druhý den na čerty. To jsem odmítla, protože jsem měla pro malého domluvenou besídku a zaplacené čerty. To se mu nelíbilo a tak mě na chodbě v paneláku napadal, snažil se mi ukrást syna z náruče, ten samozřejmě plakal a držel se mě jako klíště. Pár minut jsme se o malého tahali, já křičela o pomoc a pak využil situace, vzal mě za vlasy a mlátil mi hlavou o plechové poštovní schránky. V tu chvíli jsem se složila a malého pustila. On malého vzal a utíkal s ním pryč. Zavolala jsem policii a pak mi bratr zavolal záchranku, protože jsem jen ležela na zemi a plakala a plakala. Ležela jsem dva dny v nemocnici s otřesem mozku a poraněnými krčními obratli. Po tomto napadení jsem denně na antidepresivech. Jelikož otec dítěte bydlí kousek od nás, tak měsíc nevycházím z bytu, hrozně se ho bojím, aby mě nebo malému zase něco neudělal. Stále mi píše SMS a neustále na mě zvoní u dveří. Už si kvůli němu vypoujuji zvonek a pokaždé když zazvoní telefon, tak se klepu strachy. Nevím, co dělat dál. Bojím se, co je všechno schopný udělat. Bojím se o sebe a mou rodinu. Prosím pomozte mi. Potřebuji, aby mě někdo vyslechl a poradil mi. Jsem zoufalá a jediné, co mě drží, jsou antidepresiva a můj malý syn. Bojím se, co bude dál, a nevím, jak mám před takovým člověkem moji rodinu ochránit.

Příběh č. 3

Příběh třetí ženy byl poskytnut ze spisu Okresního soudu v Táboře. Jména osob byla opět pozměněna.

Příběh paní Katky

Seznámili jsme se asi v roce 2003 přes mého bratra. Od roku 2007 jsme se ale sblížili a asi od roku 2008 jsme se rozhodli pro společné bydlení. Zpočátku byl náš vztah bezproblémový, Aleš se ke mně choval mile, ohleduplně, stejně jako k mé dceři. Někdy koncem roku 2009 ale začal mít Aleš problémy s nadměrným požíváním alkoholu, což se začalo výrazně stupňovat koncem roku 2011. Projevovalo se to jeho rostoucí agresivitou, zejména verbální, která se stupňovala a stupňuje se stále. Slovně mě napadl, byl stále více agresivní, pravděpodobně kvůli jeho rostoucím dluhům a

dlouhodobé nezaměstnanosti. Většinou to bylo v souvislosti s požitým alkoholem a kouřením marihuany. V tu dobu jsem se ho začala bát.

Poslední dobou na mě Aleš začal žárlit a osočovat mě z nevěry. Své zlostné záchvaty doprovází vulgárními nadávkami a urážkami. Oslovuje mě ty *pičo*, opakovaně mi zdůrazňuje, že jsem tlustá, nadával mi i v těhotenství, že jsem *tlustá kráva* apod. Nyní mi vyhrožuje zabitím a to opakovaně a většinou před dětmi. Nadává mi, že jsem *blbá*, nesmím mu do ničeho mluvit. Opakovaně se mě snaží přesvědčit o tom, že jsem neschopná, přitom sám nikdy nechodil do práce, jen do noci pije a kouří, častokrát nás budí hlukem, je bezohledný i vůči dětem, na nikoho nebere ohled. Jednou po mně v noci dokonce skočil, začal mě škrtit, tahat za vlasy a povalil mě na zem v ložnici. Můj psychický stav se následkem jeho útoků a dlouhodobého týrání zhoršil, z toho důvodu jsem ani tenkrát nešla na policii, bála jsem se, aby neublížil dětem. Aleš je nyní poslední měsíc téměř denně opilý a skoro denně kouří marihuanu. Když ji nemá, vyhledává konflikty, je agresivní. Pije většinou doma.

K verbálním útokům, napadání a výhrůžkám Aleše na mou osobu dochází tedy už dlouho, asi poslední čtyři roky. Jeho agresivita se přitom stále stupňuje a doba mezi jednotlivými záchvaty zuřivosti se zkracuje. Nejčastěji k nim dochází ve společné domácnosti v době, kdy je Aleš pod vlivem alkoholu. Už jsem na Aleše podala trestní oznámení, ale nic se nezměnilo, nepřestal se chovat násilně a ani nepřestal s pitím alkoholu a kouřením marihuany, vyhrožoval mi podpálením celé domácnosti. Jsem přesvědčena, že se jedná o trvalý rys jeho osobnosti a proto se domnívám, že se jeho agresivní chování ke mně, stejně jako téměř denní požívání alkoholu a kouření marihuany, bude opakovat.

K poslednímu konfliktu došlo dne 5. srpna 2014. Už ráno jsme se pohádali a Aleš na mě křičel, že mě zabije a klidně si za to půjde sednout do vězení. Po předchozích zkušenostech jsem raději vzala děti, sedla do auta a odjela vše nahlásit policii. Velmi jsem se bála, protože podobná scéna se odehrála nedávno, kdy mi vyhrožoval zabitím. Tehdy se proti mně Aleš rozeběhl a chytil mě za ruku, kterou jsem si dala před obličej na svou obranu. Vytlačil mě ven z domu a venku po mě začal házet věci, např. kýbl, dětský kočárek apod. Potom vzal do ruky sekeru a křičel, že mě zabije. Volal jsem na starší dceru, aby zavolala na policii a on mě najednou přestal ohrožovat sekerou.

Chování Aleše vedlo k tomu, že byl ze společné domácnosti Policií ČR na deset dní vykázán. V současné době probíhá trestní soudní řízení s Alešem.